

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Bakalářská práce

**Analýza mluvních projevů moderátorů Českého
rozhlasu (současná sonda)**

Analysis of spoken utterances of Czech Radio
presenters (present speech patterns)

Michaela Mrázková

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích
prostředcích

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.**

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré zdroje, které jsem při své práci použila.

V Olomouci dne 25. 6. 2014

Michaela Mrázková

Poděkování

Děkuji PhDr. Petru Pořízkovi, Ph.D., za poskytnutí počítačových softwarů potřebných pro praktickou část bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat studentům Katedry bohemistiky Univerzity Palackého v Olomouci za ochotu a trpělivost při poslechových testech.

Úvod.....	5
1 TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1 Rozhlasová žurnalistika	7
1.1.1 Hlavní rysy rozhlasové žurnalistiky.....	7
1.1.2 Mluvený projev	7
1.1.3 Jazyk rozhlasu	8
1.1.4 Kultura řeči	8
1.1.5 Faktory ovlivňující mluvu redaktorů	9
1.1.6 Úloha rozhlasu	9
1.2 Zásady ortoepické normy.....	10
1.2.1 Ortoepie.....	10
1.2.2 Ortofonie	10
1.2.3 Vokály	10
1.2.4 Třídění artikulační.....	11
1.2.4.1 Horizontální posun jazyka	11
1.2.4.2 Vertikální posun jazyka.....	11
1.2.5 Otevřenost	11
1.2.6 Odchytky v kvalitě a kvantitě samohlásek.....	12
1.2.7 Akustické vlastnosti českých samohlásek.....	12
1.2.8 Posun vokalického trojúhelníku.....	13
1.2.9 Konsonanty	14
1.2.9.1 Hláskové změny v proudu řeči	16
1.3 Suprasegmentální jevy	18
1.3.1 Prostředky souvislé řeči z hlediska dikce	19
1.3.1.1 Členění souvislé řeči.....	19
1.3.1.2 Promluva.....	19
1.3.1.3 Výpověď	19
1.3.1.4 Výpovědní úsek	19
1.3.1.5 Mluvní takt.....	19
1.3.2 Prostředky silové (dynamické).....	20
1.3.2.1 Přízvuk.....	20
1.3.2.1.1 Důraz	20
1.3.3 Melodické prostředky	21
1.3.3.1 Průběh základního tónu	21
1.3.3.2 Intonace.....	21
1.3.3.3 Systém intonačních kadencí	22
1.3.4 Kvantitativní prostředky	24
1.3.4.1 Pauzy.....	24
1.3.4.2 Frázování	24
1.3.4.3 Tempo	24
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	26
2.1 Kritéria výběru materiálu	26
2.1.1 Transkripční analýza	27
2.1.1.1 Analýza	29
2.1.1.1.1 Vokály.....	29
2.1.1.1.2 Konsonanty.....	30
2.1.1.1.3 Intonace	31
2.1.1.1.4 Členění výpovědi.....	33
2.1.1.1.5 Vady řeči.....	35
2.1.1.1.6 Překnutí a nesrozumitelnost	35
2.1.2 Tempo.....	35
2.1.3 Formantová analýza vokálů	37

2.1.3.1	Metodologie formantové analýzy vokálů	37
2.1.3.1.1	Petr Kadeřábek	37
2.1.3.1.2	Tomáš Kohout	39
2.1.3.1.3	Martin Křížek	41
2.1.3.1.4	Veronika Sedláčková	43
2.1.3.1.5	Helena Šulcová.....	45
2.1.3.2	Shrnutí.....	47
2.1.4	Poslechové testy	48
2.1.4.1	Sestavení testu	48
2.1.4.2	Celkové hodnocení	48
2.1.4.3	Artikulace	51
2.1.4.4	Pauzy.....	51
2.1.4.5	Intonace.....	51
2.1.4.6	Barva hlasu	51
Závěr	54
Seznam literatury	56
Anotace	58
Resumé	59
Přílohy	60
1.	Seznam nahrávek.....	60
2.	Fonetická transkripce	60

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou mluvených projevů současných řečových vzorů, konkrétně projevů moderátorů Českého rozhlasu. Je obecně známé, že zejména na komerčních stanicích lze pozorovat výraznou tendenci k nedbalé výslovnosti a upadající úrovni mluveného projevu v rozhlasovém vysílání. Záměrem výzkumné práce je zjištění, zda se tato tendence projevuje také v případě Českého rozhlasu, který jako veřejnoprávní instituce promlouvá k celé společnosti a oficiálně se zavazuje ke kultivovanému projevu.

Český rozhlas považujeme za reprezentativního zástupce mluveného projevu, tím spíš že se ve svém kodexu zavazuje ke kultivovanosti mluveného projevu a odkazuje se na normy správné výslovnosti českého jazyka. Za hlavní cíl si klademe zjistit, zda řečové projevy moderátorů Českého rozhlasu odpovídají ortoepické normě, resp. zda a do jaké míry se proti ní prohřešují. Hned na úvod je potřeba také zmínit, že nechceme vyhodnotit nejlepšího či nejhoršího mluvčího, ale chceme vyvodit obecné vývojové tendence mluveného projevu českého jazyka.

Z rádiové stanice Radiožurnál, kterou považujeme za neutrální a nejvhodnější pro tyto účely, využijeme zpravodajské a publicistické pořady, jež nám nabídnou pestrý vzorek předem připraveného i spontánního mluveného projevu.

Z fonetického hlediska jsme si vybrali jevy jak ze segmentální tak suprasegmentální roviny. Zaměříme se především na deformaci vokálů, na problematiku větné intonace a mluvní tempo. Tento výběr vychází z článku Zdeny Palkové - *Zvuková podoba veřejných projevů z hlediska jazykové kultury*¹, která považuje tyto tři jevy mluvené řeči za nejdůležitější vzhledem k nejvážnějším prohřeškům proti výslovnostní normě a zároveň také za jevy, u nichž dochází k největším změnám v řeči mluvních vzorů za poslední dobu. Ostatní jevy řečového projevu však neopomeneme. Na základě fonetické transkripce zhodnotíme konsonanty či další prozodické jevy.

Výslovnost samohlásek, jako jádra vyznění slabiky, nositelek tónové kvality a estetického vyznění mluveného slova, je v současných mluvených projevech značně rozkolísaná a od výslovnostní normy se často liší. Rozhodli jsme se proto do práce zařadit popis jednotlivých vokálů a způsob jejich vyslovování. Vycházíme přitom z příručky Jiřiny Hůrkové - *Česká výslovnostní norma*². V praktické části provedeme

¹ Palková, Zdena: *Zvuková podoba veřejných projevů z hlediska jazykové kultury. Čeština doma i ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2008, 1-2, s. 19.

² Hůrková, Jiřina: *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995, s. 17-18.

kromě transkripce také formantovou analýzu vokálů. Formantové grafy prokáží případné výslovnostní posuny ve vokalickém trojúhelníku. Tato část textu vychází z práce Zdeny Palkové publikované v časopise *Čeština doma i ve světě*³.

Další jev, který jsme si vybrali ke zkoumání, je intonace. Zevrubně popíšeme prostředky souvislé dikce, dynamické a melodické prostředky mluvy a nakonec i prostředky kvantitativní. Zde vycházíme především z publikace Františka Daneše – *Intonace a věta ve spisovné češtině*⁴. Teoretický popis nám poskytne prostor ke zkoumání a srovnání s praktickou analýzou, která bude provedena na základě fonetické transkripce.

Posledním zkoumaným jevem praktické analýzy je tempo, které u každého mluvčího změříme a pokusíme se zjistit, jestli nějakým způsobem participuje na nedbalé realizaci hlásek či na intonaci.

Materiálovou bází praktické části práce se staly audio nahrávky se vzorky mluvených projevů, z této nahrávky vychází transkripce, formantová analýza i dotazníková analýza pro 75 respondentů, kterými jsou studenti 1. ročníku Katedry bohemistiky Univerzity Palackého v Olomouci. Pomocí poslechové analýzy s dotazníkem nejprve zjistíme, které jevy hodnotí posluchači pozitivně, které neutrálně a které negativně a pokusíme se porovnat, do jaké míry se shodují s výsledky naší praktické analýzy.

V závěru provedeme celkové zhodnocení těchto analýz.

³ Palková, Zdena: Kolik samohlásek Vám zbývá? *Čeština doma i ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2001, 3-4, s. 139.

⁴ Daneš, František. *Intonace a věta ve spisovné češtině*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957. 161 s. Studie a práce linguistické; sv. 2.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Rozhlasová žurnalistika

1.1.1 Hlavní rysy rozhlasové žurnalistiky

Specifikem rozhlasové žurnalistiky je především tzv. akusticko-audiální podmíněnost neboli šíření signálu prostřednictvím zvukového, resp. sluchového kanálu. Rozhlasovou cestou je možné zprostředkovat pouze ty obsahy, které lze transformovat do zvukové podoby, šířit a přijímat zvukově sluchovým kanálem, anebo které je možné přímo nebo nepřímo tímto způsobem zhmotnit a vyjádřit.⁵

Spojení mezi rozhlasem a posluchačem je jednostranné. Na rozdíl od interpersonální komunikace nemůže interpret zpravodajské relace vidět nebo slyšet reakce posluchačů a přizpůsobit obsah i formu svého zpravodajského sdělení jejich individuálním potřebám.⁶

1.1.2 Mluvený projev

Nejrozměrnějším výrazovým a vyjadřovacím prostředkem rozhlasové komunikace je lidská řeč, mluvený projev. Je třeba brát ohled na to, že kapacita sluchové percepce je méně rozměrná než kapacita zrakového vnímání. Řečové podání audiálního výrazu musí být tedy pomalejší a výraznější než třeba u vizuálního projevu. Řeči v rozhlase nepomáhá mimika a gestikulace komunikátora. Sluchová komunikace je také náročnější na intelektuální schopnosti člověka. Nevýhodou je i prchavost mluveného slova, ztěžující podmínky pro pochopení a zapamatování obsahu mluveného projevu.⁷

Oproti tomu sluchové vnímání připouští ve vědomí volnější interpretaci obsahu komunikovaného projevu. Například rozhlasem zprostředkovaný popis reálné situace nebo prostředí nemá pro posluchače takovou jednoznačnost či konkrétnost jako při televizním obrazu téhož jevu. Příjemce si dotváří vjem podle vlastních poznatků, zkušeností, psychických dispozic, víc se osobně aktivizuje a spolupracuje v komunikačním procesu.⁸

Ve srovnání s tiskem má rozhlasové vysílání nepochybnou přednost – interpret

⁵ Srov. Perkner, Stanislav: Teorie a praxe rozhlasové žurnalistiky: Celostát. vysokošk. učeb. pro stud. fak. žurnalistiky a filoz. fak. stud. oboru 72-22-8 Žurnalistika. Praha, 1986, s. 27.

⁶ Srov. Lábová, Alena et al. Zpravodajství v médiích. Praha: Karolinum, 2001, s. 62.

⁷ Srov. Tamtéž, s. 28.

⁸ Srov. Tamtéž, s. 28.

rozhlasové zprávy může využít rytmu a intonace svého projevu k zesílení nebo zeslabení jejího účinku, k vytvoření určitého dramatického napětí nebo citového zabarvení sdělovaného zpravodajského obsahu.⁹

1.1.3 Jazyk rozhlasu

Z hlediska funkčního je pro rozhlasovou žurnalistiku a její projevy příznačný styl publicistický; v menší míře pak prvky stylu odborného a hovorového. Z jiného úhlu pohledu uplatňujeme rozdělení publicistického stylu na přesvědčovací a zpravodajský. Rozhlasová žurnalistika je rovněž předmětem praktické žurnalistiky zabývající se způsoby a formami užití jazykových prostředků v konkrétních případech.¹⁰

Jazyk a jazykové prostředky rozhlasové žurnalistiky tvoří soustavu komunikačních prostředků, vlastní mluvené řeči užívané v rozhlasových projevech žurnalistické povahy. Jde o organizaci ortofonických, morfologických, lexikálních a syntaktických prostředků, které jsou s to vyhovět skutečnosti, že rozhlasový projev je komunikátorem realizován jen zvukově a recipientem přijímán jen auditivně.¹¹

V rozhlasové žurnalistické praxi se užívá jazyka mluveného, interpretují se však i předlohy psané. V mluvě se prosazuje dialogičnost, všestranně se uplatňují poznatky o modulaci – změny síly a výšky hlasu, tempo, barva hlasu.¹²

1.1.4 Kultura řeči

Kultura mluvené komunikace v rozhlase se podstatnou měrou podílí na stavu jazykové kultury současné češtiny.

Důležitou složkou, která určuje kulturu mluvené komunikace, je její zvuková podoba. Díkce, intonace, tempo, se zaslouhují o to, jak zvuk řeči činí obsah sdělení poslouchatelným. Podle Zdeny Palkové, jak uvádí v článku *Zvuková podoba veřejných mluvených projevů z hlediska jazykové kultury*, je standardní výchova mluvní kompetence dlouhodobě zanedbávána, jak v rámci školní výuky, tak při přípravě profesí, které působí jako řečový vzor. V pocitu uživatelů jazyka se stírá hodnotová odlišnost různých variant mluvené řeči. S tím zároveň mizí pocit řečového chování jako součást osobní kultury a jako součást kultury mezilidské komunikace, že jako mluvčí mohou projevit ohled k posluchači.¹³

Mluvčí se snaží tvořit řeč nejpohodlněji s ohledem na ekonomičnost artikulačního

⁹ Srov. Lábová, Alena et al. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 62.

¹⁰ Tamtéž, s. 62.

¹¹ Tamtéž, s. 63.

¹² Tamtéž, s. 63.

¹³ Srov. Palková, Zdena: *Zvuková podoba veřejných mluvených projevů z hlediska jazykové kultury. Čeština doma i ve světě*. 2008. 1-2. s. 19.

úsilí. Důsledkem je např. nedbalá výslovnost hlásek, členění textu podle potřeb dýchání bez ohledu na význam a stavbu vět, používání jazykových forem podle osobního úzu, bez uvažování o jejich stylové platnosti atd.¹⁴

Kultura řeči mluvené, zejména její zvukové formy, začíná tehdy, když mluvčí začne vynakládat úsilí ve prospěch pohodlí posluchače. V současné praxi bývá ovšem zřetelně preferováno pohodlí mluvčího.¹⁵

1.1.5 Faktory ovlivňující mluvu redaktorů

Před samotnou analýzou projevů tzv. mluvních vzorů musíme brát v úvahu také faktory, které řeč v danou chvíli ovlivňují. Důležitým faktorem je forma sdělení, tedy mluvená, která je často silně ovlivněna formou psanou.

Za subjektivní faktory ovlivňující podobu projevů považujeme motivy řečového chování, které konkretizují (individualizují) autora sdělení: jeho povaha, nálada, psychosomatický stav, vzdělání a intelekt, věk a pohlaví, regionální původ, sociální role a osobní komunikační záměry či motivy. Za další faktory, které mohou ovlivnit především tempo či členění textu považujeme tlak času a prostředí, kultura toho konkrétního média a tlak jazykové situace.

1.1.6 Úloha rozhlasu

Význam mluveného slova se ukáže plněji, porovnáme-li jej s významem řeči v lidském životě obecně. Jelikož rozhlas je schopen zprostředkovat kromě jiných zvuků právě signály řečové, zařazuje se svým významem pro duševní život člověka jedince i společnosti mezi takové důležité sdělovací prostředky, jako je sama řeč.¹⁶

¹⁴ Palková, Zdena: Zvuková podoba veřejných mluvených projevů z hlediska jazykové kultury. *Čeština doma i ve světě*. 2008. 1-2. s. 19.

¹⁵ Tamtéž, s. 20.

¹⁶ Perkner, Stanislav: Teorie a praxe rozhlasové žurnalistiky: Celostát. vysokošk. učeb. pro stud. fak. žurnalistiky a filoz. fak. stud. oboru 72-22-8 Žurnalistika. 1. vyd. Praha, 1986, s. 29.

1.2 Zásady ortoepické normy

1.2.1 Ortoepie

Ortoepie je nauka o ortofonickém užívání hlásek v souvislé řeči a o její modulaci. Ortoepická pravidla se přirozeně ustalují v normě veřejné mluvené komunikace a mohou být kodifikována, tj. popsána a formulována jako závazná ve všech komunikátech, kde očekáváme spisovnou formu mluveného jazyka. Aktivní znalost těchto pravidel zajišťuje nejen dobrou srozumitelnost mluvy, ale také plnou kultivovanost jejího znění.¹⁷

1.2.2 Ortofonie

Ortofonie je součástí ortoepie. Je to nauka o spisovném a korektním znění hlásek, řeší vztah mezi hláskou odpovídající normě a stojící mimo normu ve veřejném kultivovaném projevu.¹⁸

1.2.3 Vokály

Samohlásky hodnotíme podle různých distinktivních rysů. Výběr těchto rysů omezujeme především na relevantní zvukové vlastnosti; u samohlásek jsou to artikulační vlastnosti, které tvoří základ klasifikace vokálů a akustické charakteristiky závislé jednak na hodnotách formantů (kvalita) a jednak na trvání hlásek (kvantita).¹⁹

V češtině máme pět základních podob samohlásek. Ty se od sebe liší kvalitou a kvantitou [a], [e], [i], [o], [u] vs. [á], [é], [í], [ó], [ú]. Máme také tři diftongy, tj. [ou], [au], [eu].²⁰

Vokalický trojúhelník

podle polohy jazyka	přední	střední	zadní
vysoké	i í		u ú
středové	e é		o ó
nízké		a á	
podle postavení rtů	nezaokrouhlené		zaokrouhlené

(Zdroj: Palková, Zdena: Fonetika a fonologie češtiny. Praha: Karolinum, 1994, s. 171.)

¹⁷ Srov. Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, s. 172.

¹⁸ Srov. tamtéž, s. 172.

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 172.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 114.

1.2.4 Třídění artikulační

1.2.4.1 Horizontální posun jazyka

Z hlediska vodorovného pohybu jazyka třídíme samohlásky na střední, přední a zadní.

Samohláska **střední** [a] je základní samohláskou v češtině. Při jejím tvoření je jazyk zhruba uprostřed dutiny ústní, obě čelisti jsou značně oddálené. Ústa je třeba otvírat volně, bez zvláštního napětí, ale ne zas úplně ochable.^{21 22}

K samohláskám **předním** patří [e] a [i]. Při jejich tvoření se posunuje jazyk ze základního postavení a-ového dopředu a zároveň vzhůru, ústa se postupně přivírají, retní otvor se zužuje a vzniká mírný [e] nebo dosti výrazný pohyb do stran [i].²³

Mezi **zadní** samohlásky patří [o] a [u]. Tvoří se posunováním jazyka dozadu a zároveň postupným nadzdvihováním. Protože je ale pohyblivost jazyka směrem odzadu citelně omezena, na artikulaci se podílejí také rty, které jsou výrazně vyšpulené, otvor jimi utvořený se zmenšuje a zároveň zaokrouhluje, což přispívá k prohloubení tónu: [o] je hlubší než [a], [u] je hlubší než [o].²⁴

1.2.4.2 Vertikální posun jazyka

Z hlediska svislého pohybu jazyka rozlišujeme samohlásky: středové, vysoké a nízké. Základní poloha je nízká při tvoření hlásky [a], kdy je největší čelistní úhel a hřbet jazyka ve srovnání s klidovým postavením plošší. U samohlásek [e] a [o] se jazyk zvyšuje do středové úrovně, u samohlásek [i] a [u] je nejvýše a nejtěsněji se přibližuje k paterní klenbě.²⁵

1.2.5 Otevřenost

Velikost čelistního úhlu (otevřenost) je jednak rysem doprovodným, jednak odlišuje v rámci středových vokálů dvě řady hlásek e-ových a o-ových. Míra otevřenosti/zavřenosti se může měnit i v ostatních úrovních podle vertikálního postavení jazyka. Také velikost čelistního úhlu tedy značně mění výsledný zvuk hlásky. Nedbalou výslovností, v níž se často objevuje příliš otevřená kvalita samohlásek, jsou častěji postiženy samohlásky krátké.

²¹ Srov. Hála, Bohuslav: Fonetika pro bohemisty. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 15.

²² Srov. Hála, Bohuslav: Technika mluveného projevu z hlediska fonetiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, s. 90.

²³ Srov. Hála, Bohuslav: Fonetika pro bohemisty. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 16-17.

²⁴ Srov. tamtéž, s. 17-18.

²⁵ Palková, Zdena: Fonetika a fonologie češtiny. Praha: Karolinum, 1994, s. 170.

1.2.6 Odchytky v kvalitě a kvantitě samohlásek

Jak uvádí Jiřina Hůrková v *České výslovnostní normě* - v současné době se setkáváme s výraznými odchytkami od výslovnostní normy, jak v kvalitě samohlásek, tak v kvantitě. Jde především o přehnanou otevřenost a úžení vokálů. Samohlásky přední [i-í] se svou otevřeností a zvukovou podobou blíží [e-é], např. *vím-vém, kytká-keťka*. Příčinou zmíněné výslovnosti je, že při výslovnosti není jazyk zdvižen do potřebného postavení. Samohlásky [e-é] se zase kvalitativně podobají vokálům [a-á], např. *otevři-otavři, léto-láto*, zadní samohláska [o] se blíží znění samohlásce [a], např. *proč-prač, prosím-prasim*. Příčinou této odchytky je nezaokrouhlování rtů. U samohlásky [a] se můžeme také setkat s výslovností, kdy je tato hláska zabarvena do [e] neboli [ě], např. *praha-prěha*. Jde o nenormativní podoby těchto samohlásek tvořených vždy směrem k jejich větší otevřenosti.²⁶

Odchytky i-e, o-a, e-a vznikají vlivem pražského dialektu a také ledabylé mluvy. Děje se tak v důsledku přílišného otvírání úst proti standardu. Zvětšuje se přední rezonanční prostor v ústech a tím se i snižuje kmitočet ústního formantu charakterizující tu kterou souhlásku. Tento kmitočet klesá v řadě [i], [e], [a], [o], [u]. S klesajícím kmitočtem se tedy posunuje [i] směrem k [e] a [e] směrem k [a].²⁷

Problémem může být také dodržování kvantity. Krátké vokály mají být vždy vysloveny krátce, nápadné zkracování nebo prodlužování není přípustné. Dlouhé vokály musí být vždy vyslovovány dlouze. Tyto změny pak mohou vést ke zkreslování podob vokalických hlásek a následně k posunům ve vokalickém trojúhelníku.

1.2.7 Akustické vlastnosti českých samohlásek

Určujícími složkami akustické charakteristiky českých samohlásek jsou první (hrdelní) a druhý formant²⁸ (ústní), ojediněle pak i formant třetí. Důležitou charakteristikou při popisu samohlásek je relevantní rozdíl prvního a druhého formantu. Tyto formantové hodnoty by se měly pohybovat v určitém rozmezí, proto nabízíme tabulku (viz níže), kde jsou tyto referenční hodnoty přehledně uvedeny:

²⁶ Srov. Hála, Bohuslav: *Výslovnost spisovné češtiny I. Zásady a pravidla*. Praha: Academia, 1967, s. 18-19.

²⁷ Srov. Stahl, Vlastimil: *Novinář před mikrofonem*. Karolinum, 1993, s. 47.

²⁸ Formant je z akustického hlediska koncentrace akustické energie v určité frekvenční oblasti vznikající na různých místech nadhrtanového traktu vlivem jeho utváření. (Hála; 1975)

Souhrn formantů F1 a F2; jednotky jsou uváděny v Hz

Formant hláska	F1 pásmo	F2 pásmo
i, í	300-500	2000-2800
e, é	480-700	1560-2100
a, á	700-1100	1100-1500
o, ó	500-700	850-1200
u, ú	300-500	600-1000

(Zdroj: Palková, Zdena: Fonetika a fonologie češtiny. Praha: Karolinum, 1994, s. 174.)

Samohláska není artikulována vždy naprosto stejně, proto může docházet k variabilitě artikulace, a tím i k variabilitě akusticko-percepční. Tato variabilita závisí nejen na různosti pozic artikulačních orgánů, ale i na fonaci (znění hlasu), jež také není za všech okolností stejná: akusticko-percepční odstíny jsou tu podmíněny různou intenzitou, bohatostí akustického spektra, nestejným trváním a různým průběhem základního tónu vyslovené samohlásky. Formanty tedy nejsou jednotlivé tóny, ale určitá tónová/rezonanční oblast.²⁹

I přes všechny tyto okolnosti musí mít tónová oblast formantů jisté hranice a vymezené formantové pásma. Hlavní úloha připadá ústnímu formantu, je to nejlépe slyšitelný činitel, neboť je nejbližší k ústnímu otvoru a není ničím tlumen. Možnost měnit objem ústního rezonátoru a zároveň jeho otvor zaručuje z hlediska tvoření artikulační diferenciaci samohlásek, z hlediska percepce pak jejich identifikaci. Dutina hrdelní tyto možnosti postrádá, její různé formy závisejí na pohybu jazyka v ústní dutině; čím se posunuje jazyk více dopředu, tím se dutina ústní zmenšuje a zároveň dutina hrdelní zvětšuje; v souladu s tím se mění absolutní výška obou formantů. Hrdelní formant je tedy činitel spíše pasivní.³⁰

Spektra či spektrogramy samohlásek [e], [i] prozrazují zřetelnou koncentraci akustické energie třetího formantu. Tato koncentrace mívá značnou intenzitu a objevuje se pravidelně.³¹

1.2.8 Posun vokálního trojúhelníku

Jak bylo už předesláno v úvodu, tato práce se zabývá mimo jiné i analýzou posunu vokálního trojúhelníku. V předešlých kapitolách jsme popsali, jak samohlásky vznikají a jakým způsobem se správně vyslovují. Přestože je výslovnost normována, v průběhu několika desítek let se mění.

²⁹ Srov. Hála, Bohuslav: Fonetika v teorii a v praxi. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, s. 148.

³⁰ Srov. tamtéž, s. 150

³¹ Srov. tamtéž, s. 150.

Malý počet vokálových typů jako je tomu v češtině dovoluje větší kolísání jejich realizace, než je tomu v systémech s větším počtem samohlásek, v nichž se formantová pole jednotlivých typů na okrajích dotýkají nebo i překrývají.³²

Jak uvádí Palková: „Jde při tom o dva druhy kolísání: rozlišování samohláskových polí uvnitř výslovnosti konkrétního mluvčího a jejich lokalizace v rámci standardu jazyka, tj. naplnění předpokladu, že frekvenční formantová pásma samohláskových typů jsou pro různé uživatele daného jazyka víceméně společná. V zřetelné a kultivované výslovnosti češtiny jsou samohlásková pole jasně odlišena a formantová pásma zůstávají v určitých stabilních mezích. V nedbalé či příliš rychlé řeči se artikulační orgány (jazyk a rty) často nedostávají do potřebného postavení a zvukový rozdíl samohláskových typů se pak zmenšuje, mluví se o centralizaci nebo redukci samohlásek.“³³

Široká/otevřená výslovnost je asi nejčastějším jevem nedbalé výslovnosti vokálů. Jejím projevem je centralizace artikulačních pohybů v důsledku zmenšení rozdílů mezi samohláskovými typy. V češtině jde zejména o přiblížení [i] k [e], [u] k [o], [e] k [a].³⁴

Příčin je nasnadě více, jedná se však zejména o vliv pražského dialektu, jak dokládá i Palková, pro něž je otevřenost výslovnosti vokálů typická, dále také zrychlování tempa mluvy, u kterého jsou vokalické délky zkracovány a redukovány. Výsledkem je obtížněji srozumitelná, méně kultivovaná řeč, ve které se ztrácí detaily důležité pro posluchače. Otázkou je stupeň kolísání i nepřesnosti, který lze ještě považovat za přijatelný stav.³⁵

1.2.9 Konsonanty

Čeština má ve svém inventáři dvacet sedm fonematických konsonantů. K nim se ještě připojují hlásky [ʒ] a [ʒ̨], což jsou znělé protějšky hlásek [c] a [č]. Hlávka [ʒ] se obvykle realizuje při hláskovém spojení [d]+[z], respektive při znělostní asimilaci, např. [lezgdi]. Hlávku [ʒ̨] vyslovujeme u cizích slov, jako např. *jazz*, a také při spojení hlásek [d]+[ž], např. [žbán].³⁶

Podstatou při artikulaci konsonantů je tvoření překážky výdechovému proudu. Konsonanty se tak liší podle toho, jak a kde je překážka tvořena.

³² Palková, Zdena: Kolik samohlásek Vám zbývá? *Čeština doma i ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2001, 3-4, s. 139.

³³ Tamtéž, s. 139.

³⁴ Tamtéž, s. 130.

³⁵ Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, s. 126.

³⁶ Srov. tamtéž, s. 122.

Podle místa tvoření rozdělujeme konsonanty do těchto skupin:

- labiální (retné) – na překážce se podílí oba rty - [b], [p], [m]
- labiodentální (retozubné) – překážku tvoří ret a zuby horní čelisti - [f], [v], [ɸ]
- prealveolární (předodásňové) – artikulujícím orgánem je špička jazyka, která se dotýká patra u řezáků - [t], [d], [n]
- palatální (středopatrové) – jsou tvořeny dotykem jazyka na tvrdém patře - [dʲ], [tʲ], [ň], [j]
- postalveolární (zadodásňové) – překážka je tvořena jazykem na patře - [c], [ʒ], [č], [ž], [s], [š]
- velární (zadopatrové) – tvoří se na měkkém patře - [k], [g], [ŋ], [x], [ɣ]
- laryngální (hrtanové) – [h]
- laterální (bokové) – zvláštní typ úžiny, která probíhá napříč jazykem - [l], [ɭ]
- vibranty (kmitavé) – tvoří se kmitáním špičky jazyka - [r], [ř].

Do skupiny laryngálních konsonantů patří také hláska [ʔ] – český ráz, který se užívá při realizaci předělu, např. [s ʔuxem].

Pro realizaci hlásek, které nemají v češtině přidělen grafém, se užívají speciální znaky používané fonetickou transkripcí pro přesný záznam řeči (viz Praktická část, kap. 2.1.8).

Konsonanty dělíme podle způsobu tvoření do tří skupin:

- okluzivy (závěrové) – je vytvořena úplná překážka výdechovému proudu - [p], [b], [m], [t], [d], [n], [dʲ], [tʲ], [ň], [k], [g], [ŋ], [ʔ]
- semiokluzivy (polozávěrové) – vytvářejí také úplnou překážku, ale ne po celou dobu realizace hlásky, postupně přechází v úžinu - [c], [ʒ], [č], [ž]
- konstriktivy (úžinové) – tyto hlásky jsou tvořeny neúplnou překážkou

Dělí se ještě do tří skupin, podle toho, kudy vzduch proudí:

- středové - [s], [z], [š], [ʧ], [f], [v], [x], [ɣ], [h], [j]
- vibrantní - [r], [ř],
- laterální - [l].

Z akustického hlediska vnímáme u konsonantů šumy. U některých je však podíl šumu malý a jsou spíše tónového charakteru, podobně jako vokály. Proto dělíme podle akustického vjemu konsonanty na hlásky sonorní, tj. [l], [r], [m], [n], [ň], [ŋ], lze k nim

připojit i hlásku klouzavou [j]. V proudu řeči si zachovávají znělost, nemají neznělý protějšek, říká se jim hlásky jedinečné. Konsonanty dělíme také na základě podílu hlasu na znělé a neznělé, př. [p] – neznělý konsonant, [b] – znělý konsonant. Říkáme jim hlásky šumové, tyto hlásky jsou párové, jedna je vždy znělá a druhá neznělá. Zapojením měkkého patra vznikají konsonanty nazálními, jsou to [m], [n], [ň], [ŋ].³⁷

1.2.9.1 Hláskové změny v proudu řeči

V řeči často dochází k vzájemnému ovlivňování hlásek, k jejich přidávání nebo vypouštění. Změny mohou být kombinatorní nebo poziční. Kombinatorní nazýváme změny, ke kterým dochází kombinací hlásek, př. [pod **d**ubem]. Poziční změna je charakteristická změnou hlásky vzhledem k její pozici, např. na konci slova před pauzou, př. [kof].³⁸

Vzájemným přizpůsobováním hlásek vznikají tzv. asimilační jevy, když jedna hláška ovlivňuje hlásku jinou. Pokud se ovlivňují hlásky různého typu, tedy konsonant ovlivní vokál nebo naopak, hovoříme o akomodaci. Nastává v případě ovlivnění okrajových částí hlásek, dochází k posunu výslovnosti (např. obměny velár v závislosti na následujícím vokálu) nebo změna zbarvení vokálu (vokál v sousedství nazál získává často nazální zbarvení).³⁹

Asimilace (spodoba znělosti) nastává v češtině při spojování konsonantů. Podle směru, kterým změna probíhá, můžeme asimilaci ještě dělit na progresivní, tzn. předcházející hláška ovlivní hlásku následující [sxoda], a regresivní, kde je působení směrově obrácené [zhoda].⁴⁰

Dále můžeme dělit asimilaci na znělostní a artikulační. Při znělostní asimilaci dochází k vzájemnému přizpůsobení znělosti tak, aby byly oba znělé nebo oba neznělé, př. [g**d**iš], [kop**k**a]. Asimilace artikulační je charakteristická tím, že se jedna hláška snaží co nejvíce přizpůsobit výslovnosti hlásky sousední, a to buď z hlediska místa tvoření [mami**ŋ**ka], nebo z hlediska způsobu tvoření [d'eck**í**].⁴¹ Opačnou hláskovou změnou je disimilace, kdy naopak dochází ke zvukovému odlišení hlásek, př. [dvaná**st**].

³⁷ Srov. Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, s. 126.

³⁸ Srov. Palková, Zdena. Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1994, s. 143.

³⁹ Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, s. 81.

⁴⁰ Tamtéž, s. 81.

⁴¹ Palková, Zdena. Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1994, s. 332-334.

Objevuje se pouze v jednotlivých slovech, nezasahuje celý systém jazyka.⁴²

Dalšími hláskovými změnami jsou:

- metateze – přeskupení hlásek nebo slabik ve slově, př. [cerel]
- elize – vypouštění hlásek, př. [dicki]
- proteze – přisouvání hlásky před vokál na začátku slova, př. [vokno]
- epenteze – vložení hlásky na různém místě slova, př. [sedum]
- hiát – šev mezi dvěma samohláskami, kam se vkládá hiátová hláska, v češtině nejčastěji [j], př. [studijum]
- apokopa – odpadá koncová část slova
- synkopa – odpadá skupina hlásek uvnitř slova
- redukce samohlásek – oslabuje se při ní kvalita i kvantita vokálu.⁴³

Ve své analýze budu z hlediska ortoepie sledovat převážně znělostní a artikulační asimilací, splývání dvou stejných konsonantů na vnějším předělu. Na rozhraní dvou slov je zdvojená výslovnost nutná, stejné hlásky tedy nesmí splývat v hlásku jedinou, př. [pot_tebe], [maluješ_špatně]. U znělostní asimilace bereme v úvahu hlásky párové, hlásky jedinečné a hlásku [v]. U párových konsonantů může probíhat asimilace regresivní a progresivní. Před jedinečnými hláskami, tedy [m], [n], [l], [r] a [j], k asimilaci nedochází, př. [k jablku], [k matce], [lof na jeleni]. Hláska [v] podléhá asimilaci, ale sama ji nezpůsobuje. V tomto ohledu se chová jako hláska jedinečná, př. [k voďe], [k vám]. Pokud jde o spojení hlásek [t] a [d] s hláskami [s], [z], [š], [ž], musí se zachovávat jejich zřetelnost v případě, že jsou na rozhraní slov a také na švu základu slova a předpony/přípony, př. [nad zemí]. Neortoepická by byla výslovnost [poczemí]. Při spojení prealveolární a postalveolární sykavky musí být vždy vysloveny obě hlásky zřetelně, př. [sčítat], [písčítí]. Nepřípustná je výslovnost [ščitat], [píščití]. Zjednodušená výslovnost spojení sykavek s hláskami nosovými je vždy neortoepická, př. [menčí], [tenčí].⁴⁴

⁴² Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, s. 82.

⁴³ Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, s. 82-83.

⁴⁴ Palková, Zdena. Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1994, s. 323- 336.

1.3 Suprasegmentální jevy

Jedním z dalších posunů, které jsme při počáteční analýze poslouchání nahrávek zaznamenali, je změna v intonaci mluvčího, která se v průběhu let poměrně výrazně měnila. Podle článku Jaroslava Bartoška *Nemelodické melodické vytýkání* mluvčí často užívají příznakové melodie koncových úseků oznamovacích vět, tzv. důrazu a melodického vytýkání. Podle Bartoška lze konstatovat, že na nepříznakové spisovné výstavby textů důsledně dbají v rozhlasu hlasatelé, kteří čtou hlavní zprávy, a v televizi tzv. programoví hlasatelé a hlasatelky. Moderátoři užívají nepříznakové intonace zhruba z poloviny a ostatní redaktori a zpravodajové ještě méně. Nepříznakový typ intonace je v jejich projevech spíše výjimečný a ve většině případů se objevuje v poslední větě celého textu.⁴⁵

Názvosloví tohoto oboru je neustálené. Avšak nejde nám zde o to, abychom vyřešili problematiku názvosloví, ale o to, co nejstručněji a nejvýstižněji popsat problematiku intonace, tzn. definovat si pojmy s tím související a popsat je podle normy. V této části práce se opíráme převážně o Františka Daneše a jeho publikaci *Intonace a věta ve spisovné češtině*, přebíráme i jeho terminologii.

Česká teorie zvukové výstavby souvislé řeči pro spisovnou dikci pokládá za důležité prostředky silové, melodické a kvantitativní. Silovými prostředky se dociluje rozdílů mezi přízvučnými a nepřízvučnými slabikami v rámci taktu, úseku a věty. Taktový (slovní), úsekový a větný přízvuk jsou nepříznakové; jako příznakového silového prostředku se užívá důrazu. Melodickými prostředky se rozumějí tónové rozdíly (tónový průběh, modulace) uplatňované na taktech (slovech), na větných úsecích a na celých větách. Za kvantitativní prostředky jsou označovány pauzy, tempo, a členění na větné úseky a věty (segmentace, frázování).⁴⁶ V souvislé řeči se tyto prostředky navzájem kombinují a někdy i suplují.

⁴⁵ Srov. Bartošek, Jaroslav. Nemelodické melodické vytýkání. *Naše řeč*, ročník 75, č. 4, 1992.

⁴⁶ Srov. Mluvnice češtiny: Vysokoškol. učeb. pro stud. filoz. a ped. fak. 1, Fonetika. Fonologie. Morfonologie a morfémiika. Tvoření slov. Praha, 1986, s. 80-91, 137-141.

1.3.1 Prostředky souvislé řeči z hlediska díkce

1.3.1.1 Členění souvislé řeči

Souvislou řeč můžeme dělit na celky, které jsou uzavřeny ze zvukového hlediska, tj. slabika a takt. Dále ji můžeme dělit na celky, které jsou kromě zvukové stránky uzavřeny také významově. K takovým jednotkám patří výpovědní úsek, výpověď a promluva.⁴⁷

Pro analýzu mluveného projevu, kde zkoumáme správné členění výpovědí, jsou podstatné ty celky, které jsou uzavřeny jak zvukově, tak významově, tedy výpovědní úsek, výpověď a promluva, v jejichž rámci intonační problematiku řešíme. Ze zvukově ohraničených úseků popíšeme pouze pojem takt, který je pro nás důležitý jakožto základní rytmická jednotka členění souvislé mluvy. Prostředky dělicí jednotlivé promluvové úseky mohou být pauzy, intonace ale i přízvuky.

1.3.1.2 Promluva

Promluva je tedy, jak uvádí Vilém Mathesius, nejmenší díl promluvového úseku, který lze bez újmy smyslového členění oddělit od ostatní promluvy pauzami.⁴⁸

1.3.1.3 Výpověď

Výpověď je z fonetického hlediska vyznačena větnou intonací a relativními pauzami (mnohdy jen potencionálními). Je zvukově členěna přízvukem a intonací a je tedy nositelkou intonačních prostředků modulace řeči.⁴⁹

1.3.1.4 Výpovědní úsek

Výpovědní úsek neboli taktová skupina je součástí výpovědi. Tyto úseky se tvoří jako zvukový celek oddělený od ostatních potencionální vdechovou pauzou. Rozčlenění souvisí s obsahem úseku, neboť úsek zahrnuje výrazy významově související. Zvukově je modulován větným přízvukem na klíčovém slově i melodicky (nekoncovou popř. koncovou intonací).⁵⁰

1.3.1.5 Mluvní takt

Je skupina slabik patřících k jednomu slovnímu přízvuku. Jde o jednotku shodnou se slovem, může však být i větší. K jediné slabice charakterizované přízvukem se

⁴⁷ Srov. Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, s. 75.

⁴⁸ Mathesius, Vilém: Mluvní takt a některé problémy příbuzné, Čestina a obec jazykozpyt. Praha: Melantrich, 1947, s. 35.

⁴⁹ Srov. Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, s. 76.

⁵⁰ Tamtéž, s. 76.

přičleňuje několik slabik, které přízvuk nemají. Pojítkem celku je přízvučná slabika. V každém taktu je jedna slabika dominantní neboli přízvučná; všechny ostatní jsou nepřízvučné.⁵¹ Hranice taktu je signalizována potencionální pauzou.⁵²

1.3.2 Prostředky silové (dynamické)

1.3.2.1 Přízvuk

Přízvukem se většinou rozumí různý stupeň síly, s níž se jednotlivé slabiky nebo hlásky vyslovují. Podle potřeby se uvnitř tohoto úseku rozlišuje přízvuk hlavní a vedlejší (realizován v tří a více slabičných slovech).⁵³ Hlavní přízvuk máme slovní, taktový a větný.

V případě **slovního přízvuku** se jedná o zdůraznění jedné slabiky slova. Získává tak odlišné vlastnosti od slabik ostatních. Je silnější, má jiný tónový průběh a také kvantitu. Také se hovoří o taktovém přízvuku, kdy přízvučná slabika není realizována v rámci jednoho slova ale taktu.⁵⁴

Čeští mluvčí většinou v slovním přízvuku obvykle nechybují. Jedinou výjimku tvoří obyvatelé severní Moravy a Slezska, kteří vlivem nářečí posouvají přízvuk na předposlední slabiku.⁵⁵

Prostředky, jakými můžeme dosáhnout **větného přízvuku**, jsou různé. Obvykle dochází k zesílení popř. zeslabení nebo prodloužení tónu slabiky, jež nese tento přízvuk. Může jít také o změnu slovosledu tj. umístění zdůrazněného slova na začátek nebo na konec výpovědi, což souvisí s intonací, kdy je zdůrazněné slovo zesíleno a přesouvá se tak na něj intonační centrum výpovědi.⁵⁶ Jak uvádí Šmilauer: „V klidné výpovědi leží větný přízvuk automaticky na posledním taktu (jádro), při silném citovém vzrušení je větný přízvuk na prvním taktu (průběh klesavý)“⁵⁷, např. [odpoledne šel 'do práce]. Větný přízvuk je důležitým prostředkem významového, rytmického a melodického členění promluvy.

1.3.2.1.1 Důraz

Důraz je dalším stupněm vytyčení výrazů. Kromě síly se na něm podílí

⁵¹ Srov. tamtéž, s. 253.

⁵² Krčmová, Marie: Fonetika a fonologie českého jazyka. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 40.

⁵³ Daneš, František: Intonace a věta ve spisovné češtině. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957, s. 21-22.

⁵⁴ Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. Ostrava: Ostravská univerzita v Ost., 2007, s. 73.

⁵⁵ Tamtéž, s. 155.

⁵⁶ Srov. Hůrková, Jiřina: Česká výslovnostní norma. Praha: Scientia, 1995, s. 42-43.

⁵⁷ Šmilauer, Vladimír: Novočeská skladba: Vysokoškolská příručka. Praha, 1966, s. 60.

i zvýraznění artikulace, někdy i zpomalení tempa řeči. Důraz je důležitý pro interpretaci výpovědi posluchačem a odráží kromě věcného obsahu sdělení i různé postoje mluvčího. Je důležitým signálem pragmatických složek sdělení, např. [kteří 'nesouhlasí s koalici ?ódé?es].⁵⁸

1.3.3 Melodické prostředky

1.3.3.1 Průběh základního tónu

Melodie základního tónu promluvy je přirozenou součástí každého mluveného jazykového projevu, neexistují jazyky monotónní. Termínem melodie rozumí František Daneš „změny ve výšce hlasového tónu v průběhu mluvené řeči“. Můžeme zde sledovat její celkové rozpětí, absolutní výšku jednotlivých hlásek, zejména samohlásek a slabikotvorných souhlásek, intervaly vzhledem k jisté základní poloze a její pohyb (stoupání, klesání, rovný pohyb).⁵⁹

Nás však bude zajímat především její pohyb, a jak tyto zaznamenané změny v pohybu melodie působí na posluchače.

Pro melodii ve sdělovací funkci je důležitý směr pohybu melodie, který vytváří jistá melodická schémata s vlastní fonologickou strukturou, která František Daneš shodně s Karcevským a Mathesiem nazývá kadence.

1.3.3.2 Intonace

Základem intonace⁶⁰ je průběh výšky tónu ve větě nebo její části tzn. melodické změny hlasu. Správná výpovědní intonace přispívá ke kultivovanosti řečových projevů, je jí využito k vyjadřování určitých gramatických syntaktických funkcí, také hraje důležitou úlohu při interpretaci významu výpovědi a pro pochopení záměru, který mluvčí při jejím vyslovení sleduje.⁶¹

Intonace se hodnotí v rámci promluvového úseku, který uživatel jazyka pocítuje jako intonační celek, a to nejčastěji na základě zvukové charakteristiky její hranice. Snahy o formálnější vymezení této jednotky se obvykle zakládají na popisu zvukových

⁵⁸ Srov. Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, s. 74.

⁵⁹ Daneš, František: Intonace a věta ve spisovné češtině. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957, s. 30.

⁶⁰ Intonace je chápána jako komplexní zvuková kvalita (zahrnující především tónovou a silovou modulaci), termínem melodie se označuje výhradně průběh výšky základního tónu. V tom smyslu tvoří tedy melodie základní složku intonace. Místo termínu melodie užívají někteří autoři ještě konkrétnějšího označení „průběh základního tónu (F0)“. (Palková; 1997)

⁶¹ Srov. Palková, Zdena: Fonetika a fonologie češtiny. Praha: Karolinum, 1994, s. 160.

kvalit, které signalizují hranice mezi úseky. Obecně se předpokládá s možností vlivu melodému a pauzy. Na mluvčího zřejmě působí také rytmický faktor neboli uskupování slov do relativně pravidelných skupin a tendence vázat skupinu slov podle významového celku. Odtud vzniká tendence k mechanickému zvukovému členění, jejíž vliv si uvědomíme především tehdy, je-li výsledek členění „chybný“.⁶²

Rozlišujeme dvojí úlohu intonace: první spočívá ve vyjadřování citového zaujetí a zabarvení, druhá pak souvisí s věcným obsahem sdělované myšlenky. Základním úkolem je tedy uzavírat věty a větné úseky a ohraničovat je od vět nebo následujících úseků. Různost intonačního zakončení není nahodilá, má svou funkci.⁶³

Někdy je intonační průběh plně funkční, tj. je jediným prostředkem, který rozlišuje jinak shodné větné celky, jindy působí paralelně s prostředky dalšími (slovosled, pomocné slovo apod.).⁶⁴

Melodie věty by měla být co nejpřirozenější, nenucená, nestrojená, svým způsobem nenápadná a přitom dost výrazná a účelně proměnlivá.

Čeština není jednoznačně tónový jazyk, a proto v ní není rozhodující tónový průběh v rámci taktu (slova); hlasové výšky a jejího pohybu směrem nahoru nebo dolů se neuzívá k rozlišování lexikálního významu. Obecně lze říci, že v rámci taktu se uplatňuje mírně sestupná melodická i dynamická linie, pokud takt nepředstavuje část úseku nebo věty, která je nositelem kadence.⁶⁵

Intonace je velmi rozmanitá, může se zdát, že je téměř nemožné popsat všechny intonační odstíny beze zbytku a vytvořit tak přesnou normu pro tuto problematiku. Pro běžné účely sdělování však máme pevná intonační schémata, která jsou obecně platná. Menší individuální odchylky od těchto schémat jsou sice možné, nesmějí ale dosáhnout míry, kdy je posluchači považují za rušivé.

Za tyto rušivé elementy považujeme nadměrné stoupání do výšek a hloubek, ale i zvláštní strojenou úpravu intonace, monotónní mluvu, školský tón nebo kolísavou intonaci a mnohé další.

1.3.3.3 Systém intonačních kadencí

Klasickým pojmem intonačního popisu je tzv. intonační kadence (neboli melodém). Ve skladbě jde jednak o celkovou výškovou úroveň promluvového úseku

⁶² Srov. tamtéž, s. 163.

⁶³ Srov. Daneš, František a kol.: O mluveném slově. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, s. 93.

⁶⁴ Palková, Zdena: Fonetika a fonologie češtiny. Praha: Karolinum, 1994, s. 160-161.

⁶⁵ Daneš, František: Intonace a věta ve spisovné češtině. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957, s. 30-37.

(oblast hluboká, střední, vysoká), jednak o změny ve výšce hlasu průběhem úseku.⁶⁶

Kadence konkluzivní (klesavá) se vyznačuje klesáním melodie po přízvuku do polohy konklusivní. Využívá se v neutrální oznamovací větě (uspokojivě ukončená výpověď).

Antikadence stoupavá začíná na slabice přízvučné nízkým tónem a končí tónem vysokým. Antikadence stoupavě klesavá má nízkou polohu přízvučné slabiky, ale následující slabika prudce stoupne a poslední mírně klesne. Antikadence se nejčastěji objevuje v posledním taktu věty s modalitou zjišťovací otázky (promluvy ukončené neuspokojivě).

Polokadence se vyznačuje zřetelným stoupaním tónu z nízké hlasové oblasti až do konce taktu (vrcholu je dosaženo v koncové slabice). Charakteristické je klesnutí před přízvukem. Polokadence se uplatňuje se na posledních taktech nekoncových větných úseků a na koncových úsecích vět, které stojí v souvětích nikoliv na jejich konci.⁶⁷

Tyto základní melodické charakteristiky neutrálních vět oznamovacích a tázacích mají své modifikace, např. příznaková varianta konkluzivní kadence je charakteristická pro vytýkání nebo pro sekundárně modalitní otázky, antikadence stoupavě klesavá objevující se v posledním taktu věty s modalitou zjišťovací otázky (promluvy ukončené neuspokojivě) nebo příznaková modifikace polokadence.

V naší analýze využijeme zjednodušený systém typů kadence tedy pouze kadence konkluzivní, polokadence a antikadence. Zvláštní typ kadence, který jsme zahrnuli do rejstříku kadencí a který se u mluvčích často objevoval, označujeme jako **kadenci stoupavě klesavou** (viz Obr. 1), která se vyskytuje většinou na konci výpovědního úseku oznamovací věty a vyznačuje třemi postupnými fázemi melnému: nejdříve klesavou kadencí před poslední slabikou výrazné zvednutí melodému, přičemž poslední slabika má opět klesavý charakter.

Obr. 1

Př. (...) byl tam přítomen.

⁶⁶ Tamtéž, s. 46.

⁶⁷ Tamtéž, s. 47-50.

1.3.4 Kvantitativní prostředky

1.3.4.1 Pauzy

Nejpřirozenějším rozčleněním promluvy jsou pauzy znamenající odmlky v řeči. Různou délkou odmlky se oddělují odstavce, kóla, významové takty, vsuvky od ostatní věty. Tyto pauzy se nikdy neobjevují samostatně, promluvové úseky jsou ohraničeny intonačním útvarem neboli kadencí. Pauzy jsou také nutné z fyziologických příčin, abychom se mohli nadechnout, ale zároveň se jimi řeč člení a dělá ji tak více srozumitelnou. Pauzy jsou v těsné souvislosti se silou přízvuku, čím akcentovanější je řeč, tím častější a delší jsou pauzy.^{68 69}

Nadměrné prodlužování vede k rozrušování mluvního výkonu a ani opak tohoto postupu není vhodný, protože vytvářejí úseky příliš dlouhé, což vede k zrychlování mluvního tempa.⁷⁰

1.3.4.2 Frázování

Frázování pak představuje členění vět na drobnější úseky, při nichž záleží spíše na těsnějším spojování slov pomocí modulačních prostředků řeči, avšak bez vsazování pauz. Myšlenkově jednoduchá věta může být zároveň jediným logickým taktem. Mezi jednotlivými takty a mezi úseky vznikajícími frázováním věty pauza zpravidla nebývá, na jejich rozmezí se obvykle vyskytuje pouze zvláštní utváření modulace dynamické a tónové, jež lze nazvat pauzou relativní nebo prostě dynamicko-intonačním zlomem.⁷¹

1.3.4.3 Tempo

Mluvním tempem rozumíme rychlost, jakou pronášíme mluvní projev jako celek nebo rychlost jednotlivých mluvních úseků. Podle toho rozeznáváme tempo celkové, dílčí, větné a slovní.⁷²

Mluvní tempo se obvykle měří aritmetickým průměrem - počtem slabik za časovou jednotku resp. počet slabik za sekundu. Podle toho zda do měřeného úseku počítáme i pauzy či hezitace rozdělujeme měřené vzorky na artikulační a celkové tempo. My jsme se v této práci rozhodli pro celkové tempo, pro měření rychlosti však vybíráme úseky, které pokládáme za reprezentativní tj. bez výrazných pauz a hezitací.

Tempo mluveného projevu určuje sám mluvčí. Správné tempo čtení zpráv je

⁶⁸ Srov. Šmilauer, Vladimír: Novočeská skladba: Vysokoškolská příručka. Praha, 1966, s. 60.

⁶⁹ Srov. Daneš, František. Intonace a věta ve spisovné češtině. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957, s. 20.

⁷⁰ Hála, Bohuslav: Technika mluveného projevu z hlediska fonetiky. Praha: Státní ped. nakl., 1958, s. 116.

⁷¹ Tamtéž, s. 114.

⁷² Tamtéž, s. 109.

taková rychlost, která vyhovuje moderátorovi a zároveň je srozumitelná pro posluchače a také vyhovuje stylu rozhlasové stanice.

Stanislav Perkner ve své publikaci z roku 1986⁷³ uvádí jako ideální tempo 100 slov za minutu, Andrew Boyd v roce 1995 už 140 až 220 slov za minutu, tedy tři slova za vteřinu považuje za vhodný vzorek stopáže textu.⁷⁴ Obecná tendence tempa je zrychlování.

Zdena Palková, která své hodnoty uvádí v slabikách za minutu, porovnávala projevy několika profesionálních a neprofesionálních mluvčích a jako průměrnou hodnotu uvádí 4,89 slabik/s. Jaroslav Bartošek, který se zabýval projevy rozhlasových reportérů, uvádí maximální průměrnou hodnotu 6,67 slabik/s, minimální 3,33 slabik/s.⁷⁵

Rychlost produkce řeči působí protahování nebo zkracování jednotlivých hlásek. V jazycích, které známe, se takto mění spíše vokály, může se však měnit i konsonant.⁷⁶

⁷³ Perkner, Stanislav: Teorie a praxe rozhlasové žurnalistiky: Celostát. vysokošk. učeb. pro stud. fak. žurnalistiky a filoz. fak. stud. oboru 72-22-8 Žurnalistika. 1. vyd. Praha, 1986, s. 62.

⁷⁴ Boyd, Andrew: Zpravodajství v rozhlase a televizi. Praha: Centrum nezávislé žurnalistiky, 1995, s. 141.

⁷⁵ Palková, Zdena: Fonetika a fonogie. Praha: Karolinum, 1994, s. 317.

⁷⁶ Krčmová, Marie: Fonetika a fonologie: zvuková stavba současné češtiny. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. s. 65.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Kritéria výběru materiálu

Jak bylo předesláno již v úvodu a v úvodních kapitolách, našim úkolem je popsat změny nejen na suprasegmentální rovině, ale také na té segmentální. K provedení analýzy mluvených projevů v rádiovém vysílání bylo nutné zvolit reprezentativní vzorek, na kterém budeme moci rozbor provést.

Vzhledem k rozsahu bakalářské práce nebylo možné podrobně zanalyzovat všechna média, byly tedy vybrány zpravodajské a publicistické pořady Českého rozhlasu stanice Radiožurnál, kde se udržuje tradice vysílání a jazykové kultury více než 80 let a také se ve svém etickém kodexu zavazují ke kultivovanosti jazykového projevu: „Vyjadřování hlasatelů moderátorů a redaktorů ve vysílání musí působit jako vzor správného užívání jazyka již s ohledem na skutečnost, že posluchači mohou takovému vyjadřování přikládat normotvorný význam. (...)“⁷⁷ Stanice Radiožurnál je spíše konzervativní stanice, podávající neutrální zprávy informativního charakteru. Zaměstnává moderátory středního věku ženského i mužského pohlaví, kteří se řídí žurnalistickými zásadami.

Vzhledem k omezenému rozsahu této práce jsem vybrala počet nahrávek, který považuji za dostatečný, vyvážený, porovnatelný a reprezentativní. V zastoupení jsou moderátoři muži (3) i ženy (2), mluvčí byli vybráni podle toho, zda jsou dostupné jejich nahrávky jak čteného tak spontánního projevu ze zpravodajských a publicistických pořadů a také, jestli moderátoři působí v rozhlase dostatečně dlouhé období (min 1 rok). Tyto vzorky používáme ke všem analýzám tj. spektrální analýze, fonetické transkripci a dotazníkové analýze. Vzorky jsou sestříhány pomocí počítačového programu Audacity⁷⁸.

Mluvčími splňující požadované podmínky, a které jsme vybrali do našeho výzkumu, jsou: Petr Kadeřábek, Tomáš Kohout, Martin Křížek, Veronika Sedláčková, Helena Šulcová.

⁷⁷
⁷⁸

Kodex Českého rozhlasu s. 14.
Dominico Mazzoni <<http://audacity.sourceforge.net/>>

2.1.1 Transkripční analýza

Fonetická transkripce slouží pro záznam skutečné výslovnosti, tedy faktické zvukové realizace komunikátů.

Vzhledem k tomu, že ne vždy odpovídá jedna hláska jednomu grafému a naopak, jsou pro fonetickou transkripci užity speciální značky, které pravidlo 1:1 (tj. jeden foném odpovídá jednomu grafému) dodržují. Obsahuje také značky pro hlásky, které nemají žádný odpovídající grafém. Transkripčních systémů je mnoho, proto existuje mezinárodně standardizovaný alfabetycký systém přepisu, který využívá latinky, tedy systém Mezinárodní fonetické asociace (International Phonetic Association).⁷⁹

Pro běžnou transkripci v češtině se většinou užívá zjednodušený soubor užitých značek. Tento systém je užit i v této práci. V následujících seznamech uvedeme ty značky a odchylky od pravopisu, které jsme při této transkripci použili. Do seznamu doplňujeme značky, které nejsou standardní pro českou fonetickou transkripci, tj.

[_] – splývání dvou stejných hlásek na vnějším předělu,

@ – hezitace,

[---] – nesrozumitelné slovo.

Pro větší přehlednost jsme jednotlivé nestandardní odchylky v transkripci označili různými barvami.

Vokály:

Pro kvantitu vokálů jsme užívali běžné grafémy s diakritickou čárkou.

[:] – dloužení krátkého vokálu, příznakové dloužení dlouhého vokálu

[+] – redukce a vypouštění vokálu

[ou̯] – diftong v tautosylabickém postavení

[i] – pro psanou podobu vokálu [i] pravopisně měkkého i tvrdého

Konsonanty:

[d̥, t̥, ɲ] – palatály

[x] – pro neznělý konsonant ch

[ɣ] – znělé ch

⁷⁹ Srov. Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, s. 20.

[ʒ] – prealveolární znělá semiokluziva, při asimilaci znělosti, ev. psané *dz*

[ʒ̥] – postalveolární znělá semiokluziva, při asimilaci znělosti, ev. v cizích slovech
(u adaptovaných psáno *dž*)

[l̥] – slabikotvorné l

[r̥] – slabikotvorné r

[m̥] – slabikotvorné m

[n̥] – slabikotvorné n

[ř̥] – neznělé ř

[ŋ] – velární n

[m̥] – labiodentální m

[?] – ráz neboli tvrdý hlasový počátek

Suprasegmentální jevy:

[↓] – kadence

[→] – polokadence

[↑] – antikadence

[↑↓] – stoupavě klesavá kadence

* – absence intonace

[/] – krátká pauza, většinou fyziologická, pouze pro nádech

[//] – delší pauza, délky jednoho až dvou slov

[///] – dlouhá pauza, užita pro ukončení promluvy

Ostatní značky:

[_] – splývání dvou stejných hlásek na vnějším předělu

[---] – nesrozumitelné slovo

@ – hezitace

' – důraz, příznakový akcent

Barevné rozlišení chybných jevů:

@ hezitace

přeřeknutí

? absence rázu

↑ intonace

: protahování

chybná asimilace

* absence intonace

' důraz, příznakový akcent

2.1.1.1 Analýza

Analýza je reprezentována formou tabulek. V tabulkách uvádíme číselné hodnoty, kolikrát se daný jev objevil u připraveného projevu/spontánního projevu. Problematické jevy dokládáme reprezentativními příklady. Pro jména jednotlivých moderátorů jsem užila zkratky, které jsou uvedeny v následujícím seznamu:

Kad – Petr Kadeřábek

Koh – Tomáš Kohout

Kří – Martin Křížek

Sed – Veronika Sedláčková

Šul – Helena Šulcová

2.1.1.1.1 Vokály

Vokály posuzujeme jak z kvalitativního hlediska tak z kvantitativního. Kvalitativní aspekty vokálů tzn. zavřenost a otevřenost jednotlivých vokálů hodnotíme samostatně pomocí formantové analýzy (viz kapitola 2.1.2). Zde jsme sledovali přítomnost rázu a z kvantitativních aspektů potom příznakové dlužení a krácení vokálů.

vokály	Kad	Koh	Kří	Sed	Šul
absence rázu	1; 2	0; 4	3; 4	6; 1	0; 2
dloužení vokálů	3; 9	0; 6	3; 7	1; 8	2; 7
krácení vokálů	x	x	x	x	1; 0

Jak je vidět z tabulky, četnost chybějícího rázu i dlužení vokálů zpravidla na konci slov, těsně souvisí s připraveností, tzn. spontánností mluveného projevu. Nepřítomnost rázu či dlužení vokálů se objevuje u spontánních projevů několikanásobně vícekrát než u projevů připravených. Absence rázu není u žádného z moderátorů nijak markantní. Dloužení vokálů se však objevuje u všech moderátorů poměrně často. Krácení vokálů jsme nezaznamenali téměř u nikoho z mluvčích, pouze

v jednom případě u Heleny Šulcové [ʔobři transparent].

2.1.1.1.2 Konsonanty

U výslovnosti konsonantů se setkáváme s několika jevy. Jedním z nich je zjednodušená výslovnost (artikulační asimilace), a to většinou u spojení hlásek [t] a [š], [t] a [s], [d] a [s], přičemž spojení [tš] a [ts] na švu slovního základu považujeme za normativní. Tento druh asimilace je také často doprovázen vypouštěním hlásek. Přestože se tyto jevy vyskytly téměř u všech mluvčích (především v připraveném projevu), jsou v analýze spíše ojedinělé.

konsonanty	Kad	Koh	Kří	Sed	Šul
artikulační asimilace	2; 1	X	1; 0	2; 0	2; 0
znělostní asimilace	2; 1	X	1; 1	2; 0	0; 1
elize	3; 3	4; 0	4; 1	4; 0	4; 2
přidávání hlásek (hiát, epenteze)	0; 1	X	0; 1	1; 0	1; 1

Příklady:

[ʔaňi ti mla + čí víbjeri na mistro + ství svjeta] (Kad)

[tagzvaní pje + cetjedna dab| ʔaʔt] (Kad)

[do českoslovencka se medek vrátil] (Kří)

[preziden + cká kancelář f ʔúvahu vízvi ʔabi milož zeman 'nezval do prahi státníki *

kteří vážne porušují li + cká práva] (Šul)

Dalším jevem, kde se objevují chyby, je znělostní asimilace. Nejčastějším prohřeškem této asimilace je oslabování znelé výslovnosti koncových konsonantů před znelými hláskami na vnějším předělu. Tato chyba se vyskytovala v malé míře u všech mluvčích kromě Tomáše Kohouta.

Příklady:

[do: volep za sebe navrh| petra načase] (Šul)

[další podňnik svjetového poháru] (Kad)

[se stejním ʔargumentem 'jdu tet' za trenérem] (Kad)

[vitalij kličko uš vizval prezidenta] (Sed)

[?opjet ?odehrávat přet brankářem] (Kad)

Vypouštění hlásek (elize) se projevovalo nejčastěji uprostřed slov, což souvisí s chybnou artikulační asimilací (viz výše). Vypouštění na konci nebo na začátku slov se vyskytovalo sice u všech mluvčích, ale poměrně málo často. V příkladech uvádíme pouze ty případy, které nesouvisejí s asimilací.

Příklady:

[publicistika hlavních sprá +] (Šul)

[je jedno jes + i desetiletá] (Šul)

[pře + tím ?ot rána provázel] (Kří)

[se ?o tom 'zblíska přesyje + čil jaroslav plašil] (Kad)

Hiáty se objevily v transkripci pouze třikrát. U Křížka a Šulcové jsme zaznamenali slovo [policije] a potom znovu u Šulcové [do studija]. U jiných mluvčích ani v jiných případech jsme tento jev neobjevili. Dalším případem přidávání hlásek do slova je epenteze, ta se objevuje v transkripci pouze ve slovech [sedum] a [osum].

2.1.1.1.3 Intonace

Problematické jevy ve výpovědích se objevují nejčastěji v intonaci mluvčích, ty se opakují především v aspektech (viz tabulka Celkového hodnocení intonace), za intonační stereotyp považujeme ty promluvy, které neobsahují rozmanité typy kadencí a také promluvy, kde téměř absentují intonační změny.

CELKOVÉ HODNOCENÍ	počet výskytů
intonační stereotyp	1
chybné umístění	45
kadence místo polokadence	18
polokadence místo kadence	17
antikadence místo kadence	8
antikadence místo polokadence	6
antikadence na konci promluvy	5
příznaková – stoupavě klesavá	27

Častým jevem je zaměňování polokadence s klesavou kadencí. Zaznamenali jsme tedy vkládání polokadence místo kadence, ale i naopak klesání hlasem místo polokadence. Tento druh chyby se objevuje poměrně často u každého mluvčího, pouze u Kohouta jsou zaznamenány jen dva případy.

Příklady:

[ta první otázka je jasná @ → / jsme už @ podle vás myslím teď] (Sed)

[stojím f útrobaŷ zimního stadionu řřtemošné → / nedaleko plžně → / právě 'tadi se střídají na soustřeďení mládežnické víbjeri české hokejové reprezentace ↓ /] (Kad)

[jeho poslanci ?odejdou z jednacího sálu ↓ / ?a komunisté se hlasování zdrží ↓ /] (Sed)

[a podobně to vidí ?aktivisté s ?opčanského sdružení dekomunizace ↓ / kteří dnes na liberecké ranžici] (Šul)

Antikadence místo klesavé intonace a polokadence a tedy i vytýkavý ráz na konci úseků se vyskytuje pouze u moderátorek Sedláčkové a Šulcové, dále pak v menší míře (pouze v jedné nahrávce) u Kohouta.

Příklady:

[bívalá šéfka jeho kabinetu jana naďová ↑ / dnes nečasová ↑ / ?a bívalí námňestek ?ivana fuksi → / roman boček ↓ / po telefonu zdravím ?ivo ?ištována ↑ /] (Šul)

[přímó do kiewa voláme bívalého ?ekonomického radu václava rambouska ↓ / dobrí den ↑ //] (Sed)

[?a ?aňi nezáleží na tom jaké pohnutki k tomu ministřiňi kuxtovou vedli ↑ / gdo ji co navřhl↑ / ?a proč ↓ /] (Koh)

[pane soukénko → / @ vjeříte že se teď dozvíme ↑ / jak se dostali ti ?odposlexi @ pánú janouška ?a béma] (Sed)

Monotónní způsob mluvy jsme zaznamenali pouze jednou u Sedláčkové, která v nahrávce č. 3 používá téměř jediný způsob kadence – klesavý. Její mluva pak nabývá monotónního charakteru.

Poslední jev intonace, jež jsme sledovali, hodnotíme spíše jako příznakový. Jedná se o stoupavě klesavou intonační kadenci, která byla zaznamenána ve 27 případech. Objevuje se téměř u všech mluvčích i v obou typech promluv, většinou na konci promluvového úseku. Méně zaznamenaných případů této kadence bylo u Kohouta a Sedláčkové, v důsledku toho může jejich mluva působit monotónně. V tomto intonačním typu mluvčí téměř nikdy nechybují.

Příklady:

[jeden z tĚŧ gdo přežil ?avedl → / že mnoho lidí se ?udusili kouřem ↑↓ ///] (Kří)

[?a neří viloučeno → / že na jaře už brikner ve své funkci nebude ↑↓ /] (Kad)

[dnes potpořili snahu ministra v demisi martřna holcáta získat do systému 'víc peněz → / ze státního rozpočtu ↑↓ //] (Sed)

[podotkl milan jirásek ke třem zlatím ?a třem stříbrným medajlím ↑↓ /] (Koh)

2.1.1.1.4 Členění výpovědi

Jedním z projevů chybného členění výpovědi je absence pauz, a to hlavně ve výpovědích, která jsou příliš dlouhá na to, aby byla realizovaná bez jakékoli intonační změny, to je většinou způsobeno v důsledku rychlého tempa. Dále tento jev nacházíme mezi několikanásobnými členy, v případě vsuvek a dokonce i mezi větami samotnými.

Příklady:

[tag k ?útoku na vlak který smňeřoval z nového dilí do mňesta lahařr na severu pákistánu * došlo kolem půlnoci místního času tedi: ?asi v neřeli večer místního času ↓ /] (Kří)

[taki poslankiňe helena lanjšádlová * místopřecetkiňe top nula devjet * kterou zdravím do našeho sňemovňího studia dobrí den ↑ //] (Sed)

[kateřino na krku máte: ?údajňe velmi těško:u → / stříbrnou medajli → / těšce vibojovanou * velká gratulace k ní ↓ /] (Koh)

[?i to se ?od nás dozvíte * začíná publicistika hlavních sprá + * přeji dobrí poslex ↓ //] (Šul)

Druhou nejčastější chybou, která se objevuje v transkripci, je chybné frázování, jde většinou o vsouvání drobných pauz s polokadencí. Tato chybná umístění jsou zaznamenána u všech mluvčích kromě Křížka, častěji se objevují ve spontánních projevech.

Příklady:

[?o státní službe lustrační ?osvječení ?ot členú kabinetu → / nevižaduje ↓ / to jen → / na visvjetlenou ↓ //] (Šul)

[po jeho pravici ↓ / bude ↓ / vhozeno ↓ / @ buli ?a to mezi] (Kad)

[mohli stát komplikací * na které se zadržne → / 'další vijednávání ?o budoucí 'trojkoaliční vlád'e] (Sed)

[mirek topolánek také zvaží své další setrvání f čele → / @ této strani → /] (Šul)

[na dňe nebo: @ se k němu → / teprve blížíme 'pokud se tika ?ekonomiki ↓ //] (Sed)

Dále jsme pozorovali důrazy. Ty se většinou vyskytují u slov, která jsou pro daný větný celek klíčová. Slova, která za klíčová nepovažujeme a hodnotíme tak jejich důraz jako chybnýnebo minimálně příznakový, uvádíme v příkladech. Moderátoři, kteří těchto důrazů užívají častěji a pomáhají si tak lépe rozčlenit svoji promluvu, jsou Kadeřábek, Sedláčková a Šulcová.

Příklady:

[stále jede za hustého sňežení → / 'tak už bude mít potíš ti dva dohnat ↓ /] (Koh)

[už za 'Yvili ↓ / vám budeme viprāvjet přibjex petra svobodi ↓ /] (Kad)

[nějak vám taktika vixázela 'tak * jak jste si naplánovala: → /] (Koh)

2.1.1.1.5 Vady řeči

Žádný z mluvčích nevykazuje znaky vady řeči.

2.1.1.1.6 Přerěknutí a nesrozumitelnost

	Kad	Koh	Kří	Sed	Šul
hezitace	0; 14	X	0; 1	3; 18	0; 8
přerěknutí	X	X	X	X	1; 1
nesrozumitelnost	0; 3	X	X	X	1; 1

Nejčastějším jevem této kategorie jsou hezitací zvuky. Jak je patrné z tabulky, kromě Kohouta se objevují u všech našich mluvčích. Tento jev je častěji zaznamenán u spontánních projevů. Přerěknutí či nesrozumitelnost se u mluvčích téměř nevyskytovaly.

2.1.2 Tempo

Tempo artikulace vyjadřujeme počtem vyslovených slabik za sekundu v čistém čase promluvy včetně pauz. Hodnoty tempa potom hodnotíme pomocí tabulky, která je sestavená z hodnot třech měřených úseků. Každý tento úsek je měřen u jiné nahrávky, přičemž alespoň jeden z náhodně vybraných úryvků je spontánní projev. Hodnoty jsou uvedeny ve slabikách za sekundu.

tempo	Kad	Koh	Kří	Sed	Šul
1	5,4	5	5,2	6,7	5,9
2	4,2	6,3	5,7	6,6	6,5
3	6,2	5,1	6,3	7,1	5,5
průměrné tempo	5,3	5,5	5,7	6,8	6

Za referenční hodnoty mluvniho tempa považujeme hodnoty Jaroslava Bartoška, ten uvádí maximální průměrnou hodnotu 6,67 slabik za sekundu, minimální 3,33 slabik za sekundu.

Nejrychlejší projev byl naměřen u Veroniky Sedláčkové, jejíž tempo se pohybuje

mezi 6,7-7,1 slabik za sekundu, obecně se tím řadí mezi velmi rychlé mluvené projevy. Překračuje dokonce i doporučenou Bartoškovu maximální rychlost. Takto rychlý projev prokazuje další negativní aspekty mluvy, jako jsou příliš krátké pauzy uprostřed promluv, tedy nedbalé frázování až nesrozumitelnost.

Přestože více než dvě třetiny respondentů ohodnotili negativně Helenu Šulcovou za příliš rychlé mluvní tempo, její tempo není rychlejší než Sedláčkové, činí průměrně 6 slabik za sekundu.

Dalším, kdo byl takto negativně ohodnocen, je sportovní redaktor Tomáš Kohout. Jeho tempo se však pohybuje mezi 5,0-6,4 slabik za sekundu, řadí se tak mezi průměrné výkony mluvčích. Svoje nejrychlejší tempo používá pouze v okamžicích, kdy je to opravdu nutné, například při vyjmenovávání účastníků závodu projíždějící cílovou páskou apod. Je nutno připomenout, že sportovní redaktoři komentují sportovní události v přímém přenosu, rychlé tempo je tedy pro ně spíše nutností. Přestože byl Kohout ohodnocen negativně za rychlé tempo, více než třetina respondentů ho chválí za notnou dávku entuziasmu a poutavosti, které vkládá do svých promluv. Snaží se o důraznou a poctivě frázovanou řeč.

Příliš pomalý projev byl naměřen u Petra Kadeřábka v úryvku z publicistického pořadu Zaostřeno. Zde je jeho průměrná rychlost tempa 4,2 slabik za sekundu. Nevýhodou takto pomalého tempa je, že posluchač postupně ztrácí pozornost, na což upozorňují i respondenti v dotaznících. Velmi pozitivně je u Kadeřábka hodnocena nahrávka z publicistického pořadu Týden ve sportu, jejíž tempo se konstantně pohybuje kolem 6,2 slabik za sekundu.

Mluvní tempo Martina Křížka z nahrávky z publicistického pořadu Týden v Česku je mezi 5,2-6,3 slabikami za sekundu a řadí se spíše mezi rychlejší projevy, avšak respondenti ho hodnotí také velmi kladně.

Z celkového hodnocení tedy vyplývá, že mluvčí používají ve svých promluvách hodnoty průměrného až rychlého tempa. Posluchači sice spíše upřednostňují rychlejší tempo, avšak ne za cenu nedbalého projevu, tzn. nedodržování pauz, nedostatečného frázování či nedbalé artikulace.

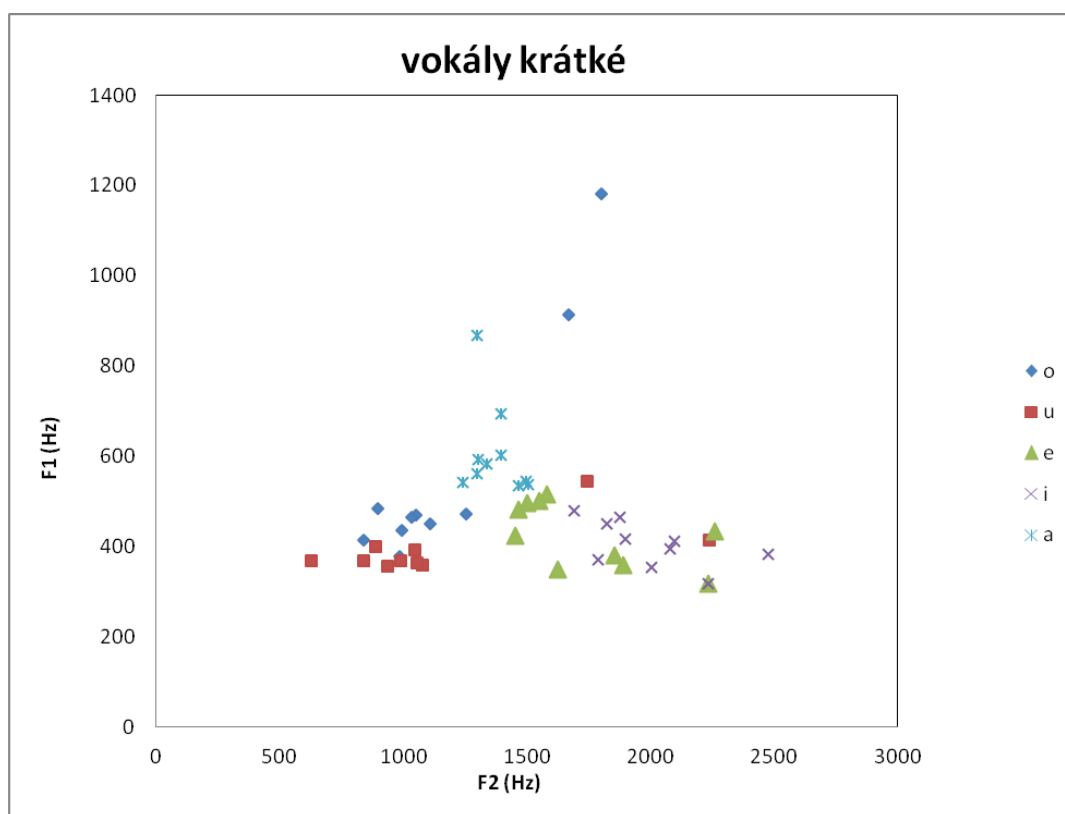
2.1.3 Formantová analýza vokálů

2.1.3.1 Metodologie formantové analýzy vokálů

Pro účel analyzování kvality vokálů jsme si vybrali metodu spektrální analýzy řeči, při které využíváme počítačový program Praat⁸⁰, jenž umožňuje pomocí formantových hodnot analyzovat vybrané vzorky mluvcích.

Od každého z mluvcích hodnotíme deset realizací každého vokálu, přičemž každá tato hodnota vychází z aritmetického průměru pěti vyhodnocených verzí té samé samohlásky. Frekvence formantů v průběhu trvání hlásek kolísají, sledujeme tedy jejich hodnoty ve střední části samohlásky. Tyto hodnoty následně zobrazíme v grafu, který nám poskytne přehledný obraz výslovnosti vokálů.

2.1.3.1.1 Petr Kadeřábek

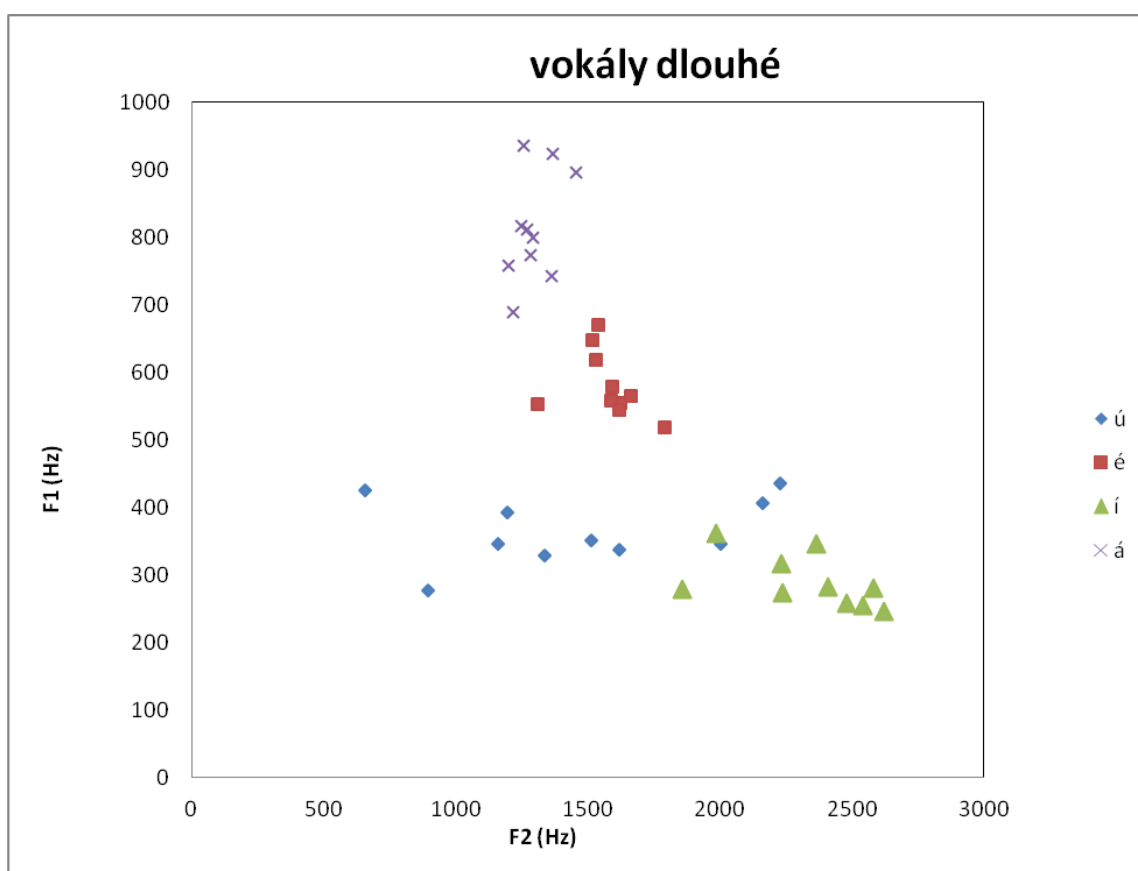
vokál o	F1	F2	vokál u	F1	F2	vokál e	F1	F2	vokál i	F1	F2	vokál a	F1	F2
1	470,9	1252,47	2	359,04	1078,11	3	380,37	1854,69	4	369,7	1787,99	5	535,84	1467,53
1	913,46	1666,98	2	391,17	1045,71	3	515,55	1582,51	4	394,83	2077,82	5	603,41	1395,79
1	449,75	1106,83	2	399,44	887,9	3	359,53	1887,83	4	416,54	1897,34	5	583,41	1338,4
1	484,36	898,57	2	363,03	1054,71	3	480,55	1467,31	4	317,03	2233,75	5	542,99	1242,89
1	414,53	837,39	2	367,58	990,34	3	497,24	1500,37	4	478,18	1689,03	5	592,09	1304,39
1	469,38	1050,22	2	356,99	937,35	3	501,63	1551,87	4	410,48	2097,87	5	543,97	1496,34
1	465,21	1032,95	2	367,37	628,9	3	317,03	2233,75	4	464,8	1874,91	5	560,73	1297,09
1	435,5	994,64	2	367,59	838,68	3	422,93	1453,92	4	451,34	1825,09	5	537	1506,76
1	378,6	986,73	2	413,24	2239,39	3	349,54	1625,46	4	353,8	2003,99	5	693,81	1396,34
1	1182,06	1800,8	2	544,16	1743,13	3	432,78	2261,22	4	382,12	2478,8	5	868,48	1298,39

⁸⁰

Paul Boersma, David Weenink, University of Amsterdam, Nizozemsko. <<http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>>

Jak je vidět na grafu č. 1, vokalická pásma se překrývají. U Petra Kadeřábka se samohlásky nacházejí, hlavně tedy v případě prvního formantu, v příliš nízkých hodnotách – tedy mezi 350-500 Hz, což značí obecně větší otevřenost hlásek. Hodnoty vokálu [o] jsou nižší, končí už na hodnotě 500 Hz, přičemž by měly dosahovat až 700 Hz, proto je zde také tendence blížit se ke hlásce [u]. Také vokál [e] nedosahuje vysokých hodnot (cca o 100-150 Hz méně), a proto se přibližuje hlásce [i]. Tyto tendence jsou také u hlásky [a], která má taktéž téměř cca o 150 Hz méně.

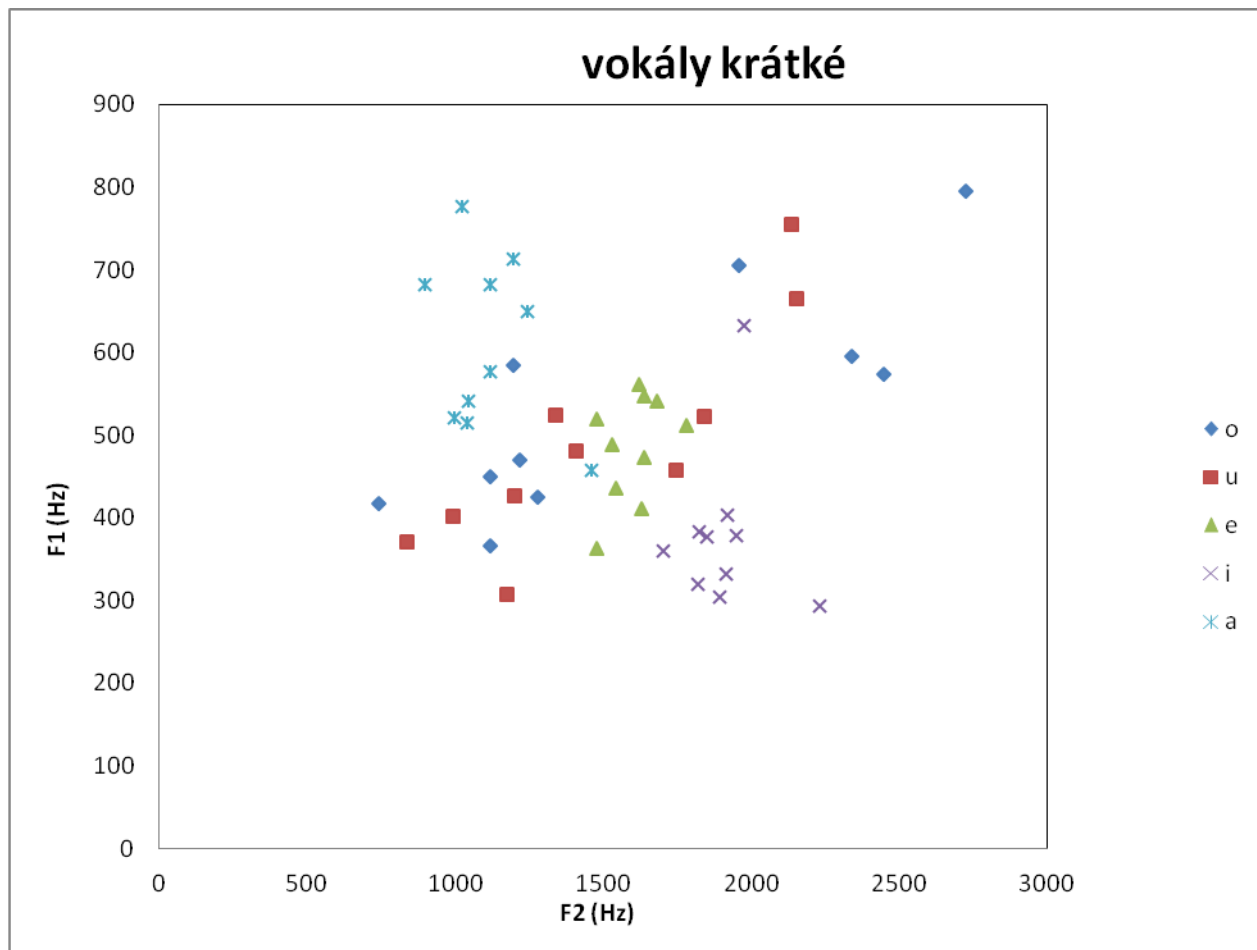
U druhého formantu se téměř všechny naměřené hodnoty shodují s referenčními. Jedinou výjimkou je zde hláska [i], jejíž hodnoty by měly začínat až na 2000 Hz, zde jsou zaznamenány už na hranici 1500 Hz.

vokál ú	F1	F2	vokál é	F1	F2	vokál í	F1	F2	vokál á	F1	F2
1	392,38	1194,87	2	517,32	1790,89	3	277,97	1856,81	4	742,17	1362,17
1	345,15	1158,45	2	670,06	1539,65	3	317,03	2233,75	4	811,43	1268,07
1	277,39	892,88	2	551,95	1310,94	3	281,8	2409,66	4	799,21	1293,08
1	328,28	1337,06	2	577,75	1590,79	3	245,54	2619,91	4	816,2	1246,48
1	425,72	658,54	2	647,07	1518,95	3	360,7	1987,33	4	757,54	1197,45
1	336,99	1617,04	2	563,81	1661,5	3	253,66	2539,29	4	923,65	1366,79
1	435,29	2226,96	2	618,57	1530,33	3	345,24	2366,19	4	773,44	1281,69
1	345,21	2000,77	2	553,5	1621,11	3	280,76	2579,28	4	688,77	1219,02
1	350,72	1511,84	2	557,13	1589,02	3	272,89	2234,74	4	935,55	1256,71
1	405,45	2159,59	2	543,8	1618,09	3	257,58	2481,49	4	894,87	1455,38

Přestože hodnoty prvního formantu vokálů [ú] a [í] nedosahují zcela standardních hodnot, odchylky prvního formantu pokládáme u grafu č. 2 za minimální. U druhého formantu je třeba poukázat na vokál [ú], který je rozptýlen ve spektru 600-2800 Hz, což značí větší zavřenost hlásky. Z důvodu nedostatku hodnot jsme zde nezařadili vokál [ó].

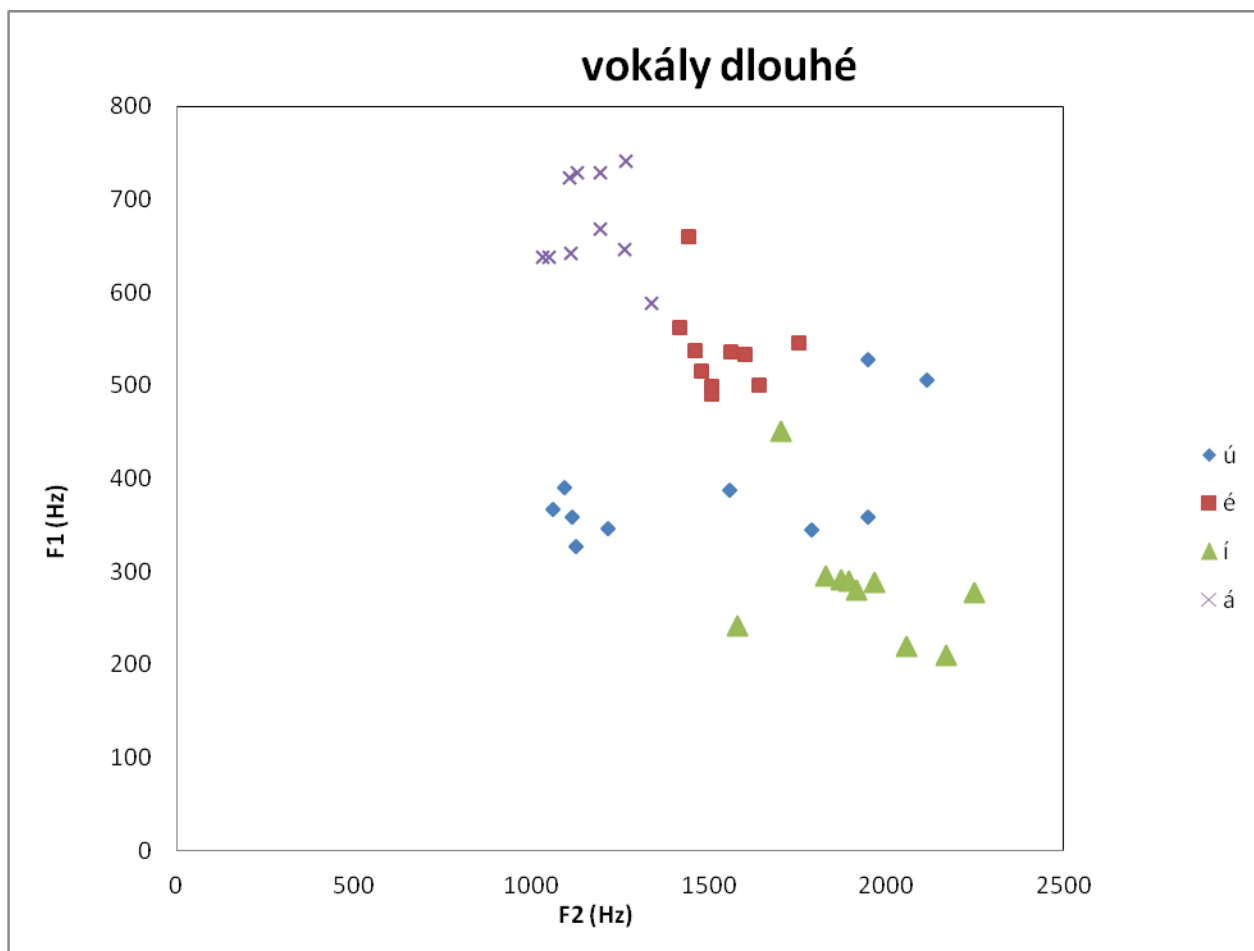
2.1.3.1.2 Tomáš Kohout

vokál o	F1	F2	vokál u	F1	F2	vokál e	F1	F2	vokál i	F1	F2	vokál a	F1	F2
1	595,76	2341,05	2	427,28	1199,78	3	561	1623,03	4	359,19	1702,66	5	713,32	1196,55
1	425	1280,02	2	457,18	1747,89	3	519,78	1479,7	4	632,25	1975,63	5	520,23	995,42
1	366,68	1119,06	2	307,01	1176,69	3	512,27	1779,38	4	376,91	1849,51	5	650,24	1243,13
1	574,29	2446,52	2	664,49	2153,34	3	363,25	1479,32	4	332,75	1914,06	5	540,48	1044,85
1	794,71	2726,52	2	754,35	2134,84	3	472,96	1638,27	4	292,83	2230,17	5	777,02	1023,83
1	417,47	739,16	2	524,68	1341,13	3	547,25	1640,32	4	378,63	1948,14	5	456,76	1462,36
1	469,97	1218,05	2	370,4	837,06	3	410,33	1627,6	4	382,42	1825,43	5	681,48	1118,03
1	585	1196,3	2	523,04	1841,69	3	435,38	1542,98	4	320,06	1819,88	5	682,58	895,9
1	704,47	1957,78	2	401,64	991,9	3	489,13	1529,16	4	403,03	1919,7	5	576,37	1116,56
1	449,5	1117,91	2	480,04	1409,07	3	541,48	1683,66	4	304,81	1893,74	5	514,09	1038,38

Standardních hodnot prvního formantu v grafu č. 3 dosahuje pouze vokál [u], hodnoty všech ostatních vokálů jsou příliš nízké a tedy i příliš otevřené. Stejně jako u Kadeřábka by měly být o 100-150 Hz výše. Proto se také většina hodnot překrývá.

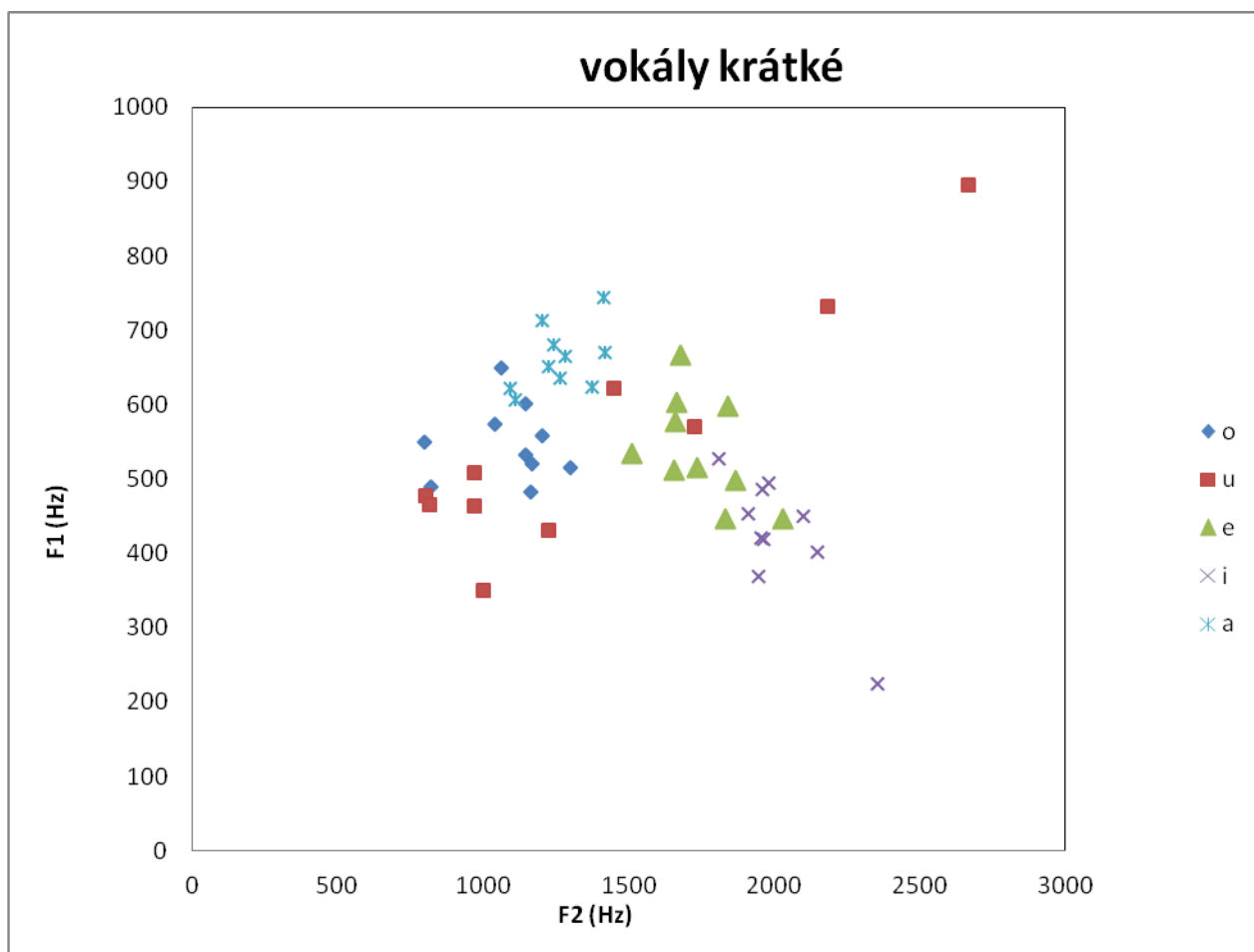
U druhého formantu je situace nestandardní především u vokálu [u], přestože hodnoty prvního formantu vycházejí nejlépe. Druhý formant by měl končit na 1000 Hz, v případě této hodnoty tam teprve začíná a dosahuje až 2200 Hz, to také způsobuje efekt rozptýlení téměř po celé délce formantového pole, míší se především s hláskami [o] a [i]. Podmínky druhého formantu splňují nejlépe hodnoty vokálů [a], [i].

vokál ú	F1	F2	vokál é	F1	F2	vokál í	F1	F2	vokál á	F1	F2
1	345,68	1217,8	2	533,64	1601,59	3	287,68	1968,87	4	638,32	1033,12
1	505,49	2114,76	2	659,66	1443,73	3	210,52	2171,12	4	728,72	1193,14
1	367,01	1059,51	2	490,37	1507,52	3	294,71	1831,68	4	667,56	1193,47
1	527,78	1951,03	2	500,7	1640,74	3	290,72	1872,61	4	642,42	1110,39
1	358,22	1951,03	2	536,74	1462,6	3	277,18	2250,57	4	588,13	1339,13
1	358,22	1116,48	2	535,37	1562,22	3	242,08	1579,93	4	637,56	1050,59
1	326,37	1127,31	2	561,83	1418,7	3	289,42	1894,56	4	722,9	1108,19
1	345,02	1789,2	2	545,67	1753,31	3	219,63	2056,19	4	728,53	1127,94
1	387,98	1561,01	2	499,02	1508,9	3	280,28	1915,39	4	646,22	1261,47
1	390,81	1092,72	2	514,8	1478,32	3	450,27	1705,51	4	741,19	1268,38

V grafu č. 4 jsou hodnoty prvního formantu nedostačující v případě hlásky [í] a [á], naopak [ú] a [é] je zde v normě. Druhý formant splňuje téměř u všech hlásek dané hodnoty až na vokál [ú], stejně jako v předešlém grafu začíná až na hodnotě 1100 Hz, kde by měla podle normy spíše končit, a pokračuje až do 2000 Hz. Samohlásku [ó] nebylo možné kvůli nedostatku dat zařadit.

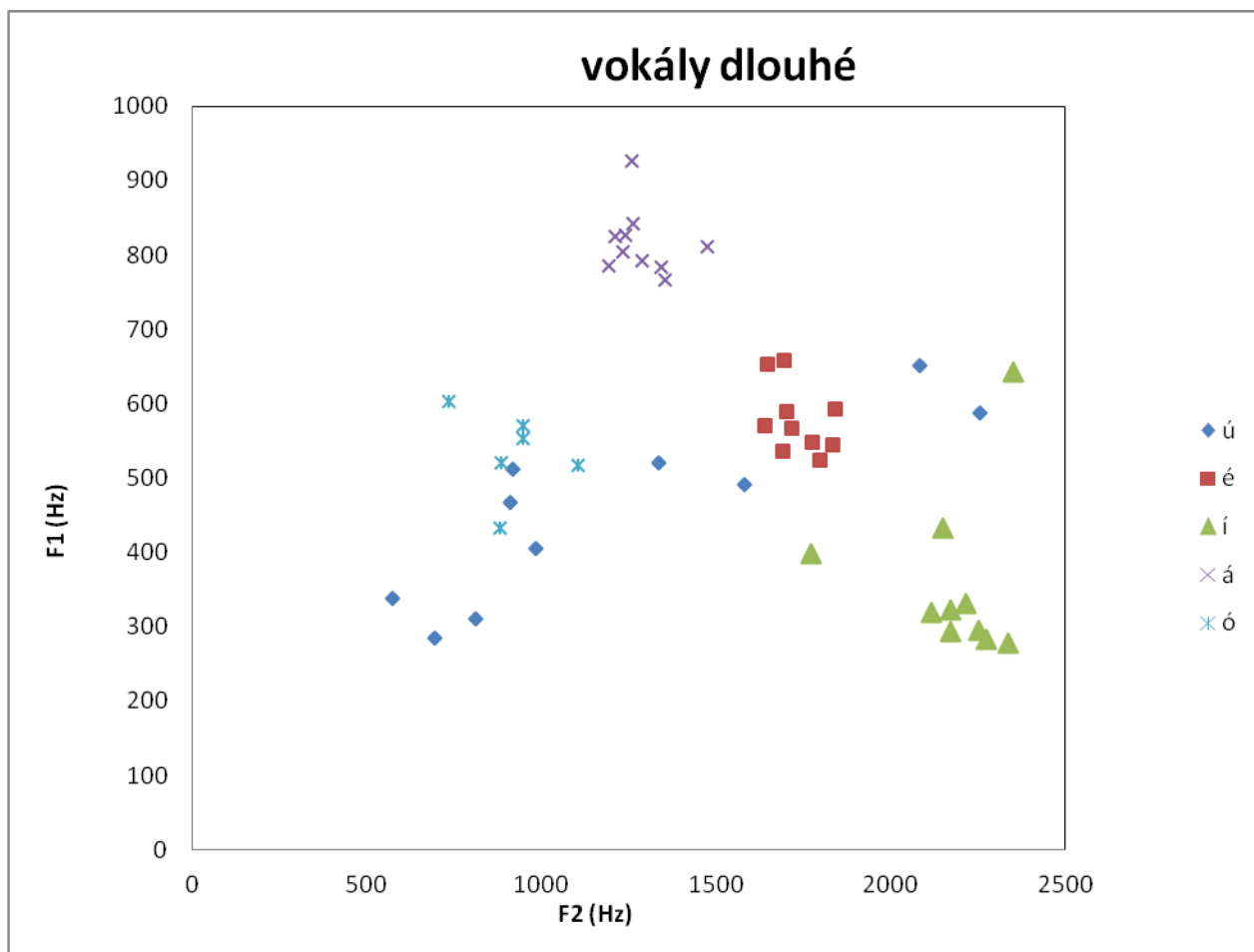
2.1.3.1.3 Martin Křížek

vokál e	F1	F2	vokál i	F1	F2	vokál a	F1	F2	vokál u	F1	F2
3	447,23	1833,55	4	449,8	2100,9	5	670,39	1419,27	2	508,38	968,97
3	445,94	2029,54	4	495,03	1983,16	5	650,52	1225,57	2	622,64	1448,7
3	498,2	1867,79	4	486,27	1958,69	5	622,9	1375,73	2	430,36	1224,6
3	512,55	1655,81	4	420,28	1955,01	5	665,16	1281,77	2	731,71	2182,02
3	577,99	1660,79	4	453,01	1911,41	5	635,72	1265,7	2	477,13	804,24
3	602,65	1665,5	4	369,39	1947,79	5	622,46	1092,13	2	569,79	1728,46
3	667,24	1677,94	4	418,95	1963,37	5	713,4	1204,62	2	465,57	816,91
3	533,94	1508,94	4	527,8	1811,16	5	744,17	1413,52	2	894,76	2668,47
3	514,68	1735,57	4	402,21	2149,2	5	607,18	1111,97	2	463,16	971,05
3	597,83	1841,69	4	224,25	2355,16	5	679,73	1244,42	2	350,62	998,55

První formant v grafu č. 5 je v normě pro hlásky [o], [e] a [i]. Vokál [a] má nízké hodnoty stejně jako u všech předešlých grafů, což opět značí větší otevřenost hlásky a samohláska [u] je opět rozptýlená po celém spektru formantového pole, a to jak u prvního tak u druhého formantu, převyšuje tak mnohonásobně jeho standardní hodnoty. Důsledkem toho se tato hláska přibližuje k vokálům [o] a [i] a vyznačuje se také větší zavřeností hlásky.

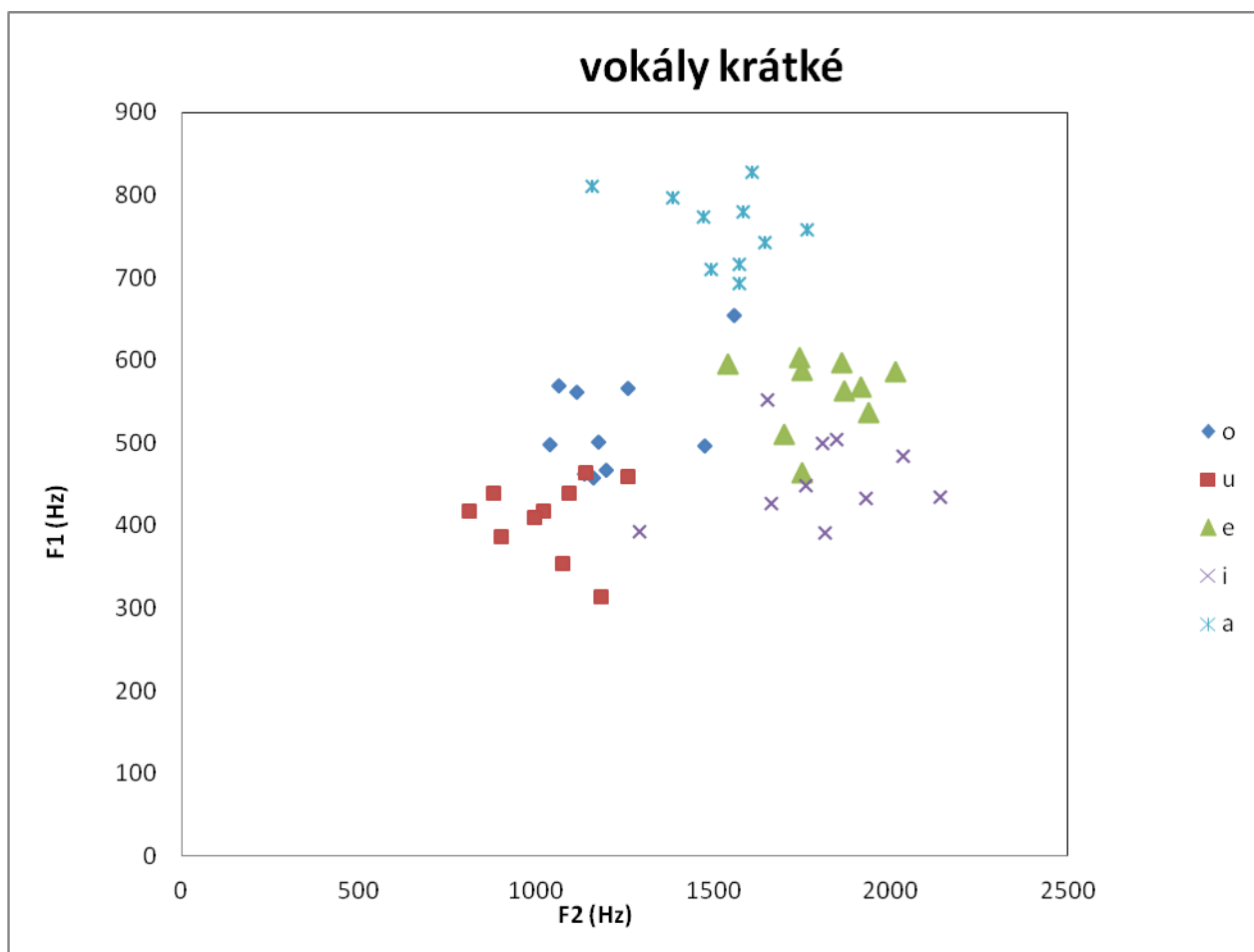
U druhého formantu vykazují mírně nižší hodnoty pouze hláska [i], v důsledku čehož se přibližuje ke hlásce [e]. Hodnoty [o], [e] a [a] jsou zcela v normě.

vokál ú	F1	F2	vokál é	F1	F2	vokál í	F1	F2	vokál á	F1	F2	vokál ó	F1	F2
1	521,07	1334,76	2	570,28	1640,91	3	331,4	2214,41	4	792,06	1289,87	5	553,29	945,86
1	651,47	2084,8	2	535,81	1690,06	3	433,45	2150,16	4	804,23	1234,37	5	516,45	1105,9
1	284,82	695,82	2	567,27	1717,56	3	294,2	2253,16	4	765,63	1354,32	5	569,82	947,27
1	467,16	911,21	2	544,49	1835,88	3	642,56	2352,13	4	926,41	1258,13	5	431,97	880,3
1	586,78	2257,63	2	652,48	1646,32	3	398,71	1773,4	4	810,29	1473,62	5	521,05	885,38
1	338,59	571,86	2	588,98	1701,99	3	321,75	2170,76	4	827,24	1240,58	5	602,58	735,44
1	491,58	1582,68	2	524,62	1798,06	3	293,41	2171,52	4	783,03	1344,91			
1	310,79	811,29	2	657,79	1695,4	3	278,4	2337,65	4	841,59	1264,34			
1	405,1	985,61	2	548,04	1775,65	3	318,5	2115,19	4	784,77	1194,6			
1	512,25	918,92	2	593,15	1843,51	3	283,32	2275,56	4	825,25	1210,14			

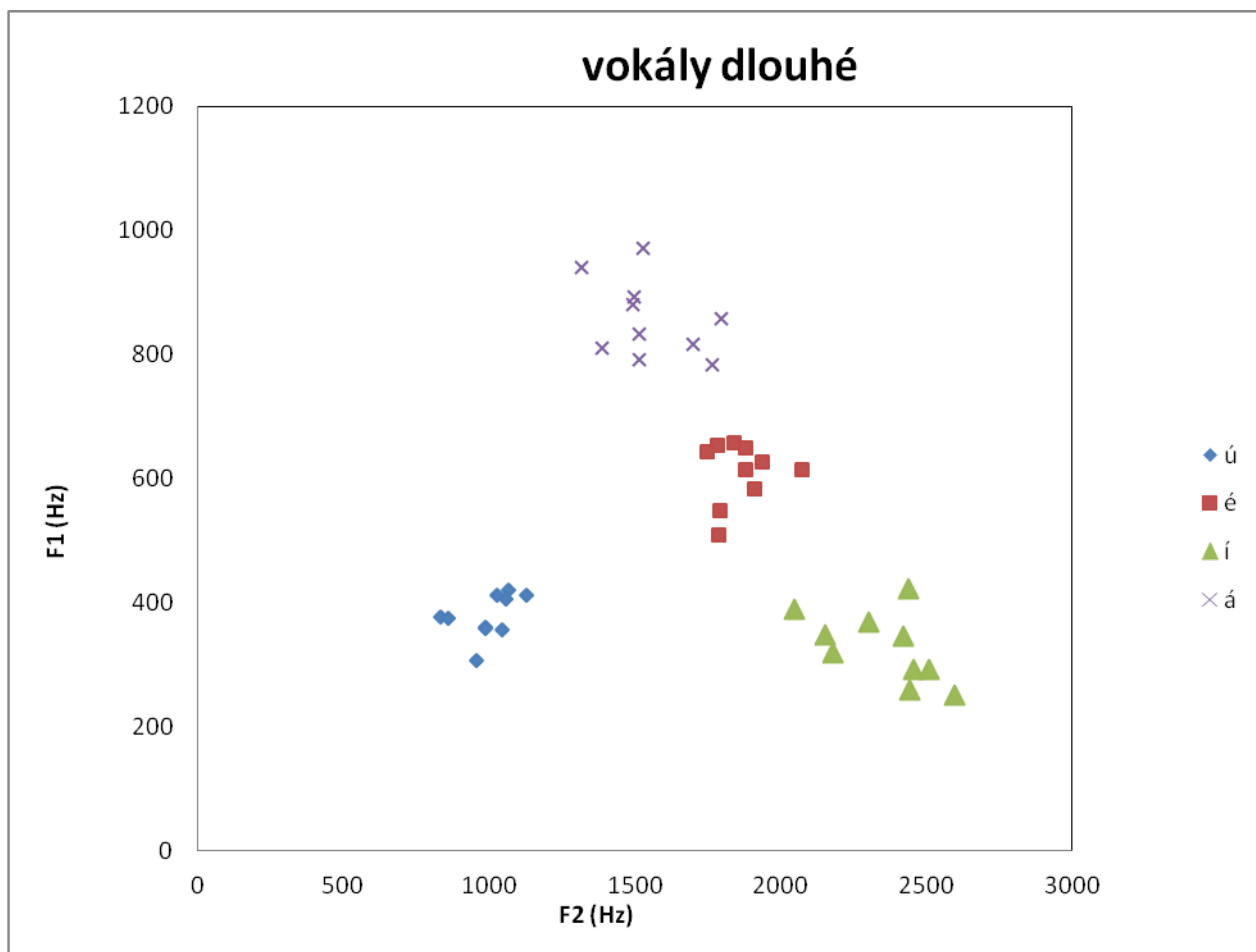
U grafu č. 6 obsahující formanty dlouhých vokálů Martina Křížka, si můžeme všimnout zatím nejlépe ohraničených vokálových skupin. První formant se shoduje téměř ve všech hodnotách všech vokálů. V druhém formantu se vymyká normě pouze vokál [ú], který u čtyř z deseti případů převyšuje předepsanou hodnotu 1000 Hz. Zde jsme mohli také poprvé zařadit vokál [ó], u kterého jsme získali sice pouze šest hodnot z požadovaných deseti, přesto to ale považujeme za dostatečný vzorek k analýze.

2.1.3.1.4 Veronika Sedláčková

vokál o	F1	F2	vokál u	F1	F2	vokál e	F1	F2	vokál i	F1	F2	vokál a	F1	F2
1	457,08	1163,33	2	313,99	1184,53	3	587,18	1749,55	4	391,41	1814,93	5	797,05	1384,38
1	566,65	1261,07	2	464,34	1141,88	3	603,21	1741,99	4	392,76	1292,14	5	710,52	1493,83
1	560,65	1116,44	2	439,54	1094,72	3	509,99	1700,04	4	434,9	2140,69	5	692,52	1574,08
1	467,66	1196,74	2	417,82	1019,33	3	568,04	1916,93	4	427,1	1663,94	5	757,21	1764,57
1	462,69	1136,3	2	417,93	810,17	3	464,1	1751,86	4	448,92	1759,58	5	779,46	1585,21
1	569,3	1063,52	2	459,92	1258,58	3	597,62	1861,14	4	551,99	1651,45	5	716,81	1572,34
1	654,41	1558,07	2	410,37	994,77	3	595,23	1539,42	4	503,83	1847,38	5	743,18	1645,41
1	500,35	1175,03	2	386,16	900,98	3	585,98	2014,53	4	498,69	1808,15	5	773,18	1473,22
1	498,01	1039,56	2	354,1	1076,81	3	562,85	1870,42	4	433,26	1931,17	5	828,02	1608,51
1	496,67	1475,76	2	439,23	879,54	3	536,25	1937,41	4	484,2	2036,62	5	810,29	1158,23

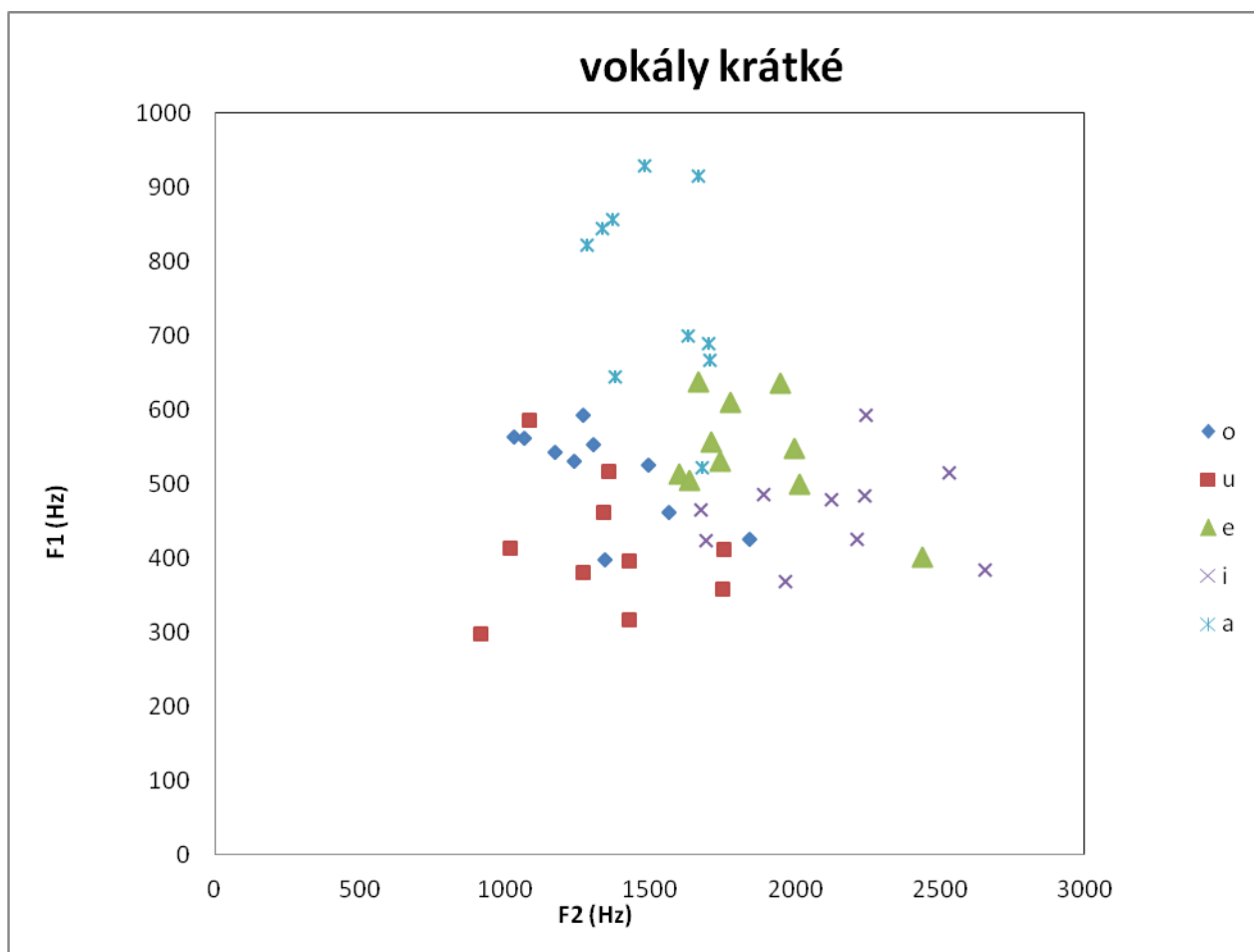
V grafu č. 8 si můžeme všimnout dotýkání krajových částí všech vokálů kromě samohlásky [a], která je jasně oddělena od ostatních hlásek. Hodnoty prvního formantu lze považovat za nízké, především u vokálu [o], což způsobuje mírné překrývání s hláskou [u] a otevřenost při vyslovování. Na grafu si také můžeme všimnout mírného splývání hlásky [i] a [e], v důsledku vyšších hodnot vokálu [i] a naopak nižších hodnot u vokálu [e]. Hodnoty druhého formantu nejsou výrazněji rozptýlené, registrujeme zde zvýšené hodnoty u vokálů [o], [u] a [a] značící větší zavřenost hlásek.

vokál ú	F1	F2	vokál é	F1	F2	vokál í	F1	F2	vokál á	F1	F2
1	419,8	1066,3	2	658,16	1839,56	3	346,07	2420,88	4	811,2	1389,26
1	377,11	833,4	2	614,27	1880,12	3	291,7	2508,5	4	880,19	1491,61
1	412,21	1027,32	2	652,73	1782,84	3	249,87	2597,03	4	833,48	1515,05
1	361,07	987,14	2	649,42	1881,18	3	368,17	2302,05	4	940,73	1318,93
1	306,43	957,08	2	583,53	1909,96	3	422,7	2438,72	4	893,27	1496,34
1	411,24	1128,33	2	547,8	1790,9	3	347,28	2153,86	4	792,14	1514,55
1	373,93	858,47	2	642,93	1747	3	259,01	2441,24	4	782,44	1767,9
1	355,61	1043,92	2	613,21	2072,94	3	318,53	2178,8	4	858,62	1797,77
1	358,88	987,88	2	626,75	1935,48	3	388,55	2045,75	4	970,9	1530,08
1	406,06	1059,49	2	508,63	1786,79	3	292,97	2454,53	4	817,06	1701,42

Hodnoty dlouhých vokálů Veroniky Sedláčkové v grafu č. 8 se přesně shodují s danou normou. Můžeme vidět, že se žádné z vokálů nijak nepřekrývají. Rozpětí formantových polí jednotlivých vokálů jsou přesně oddělené. Z důvodu nedostatku dat jsme nemohli zařadit vokál [ó].

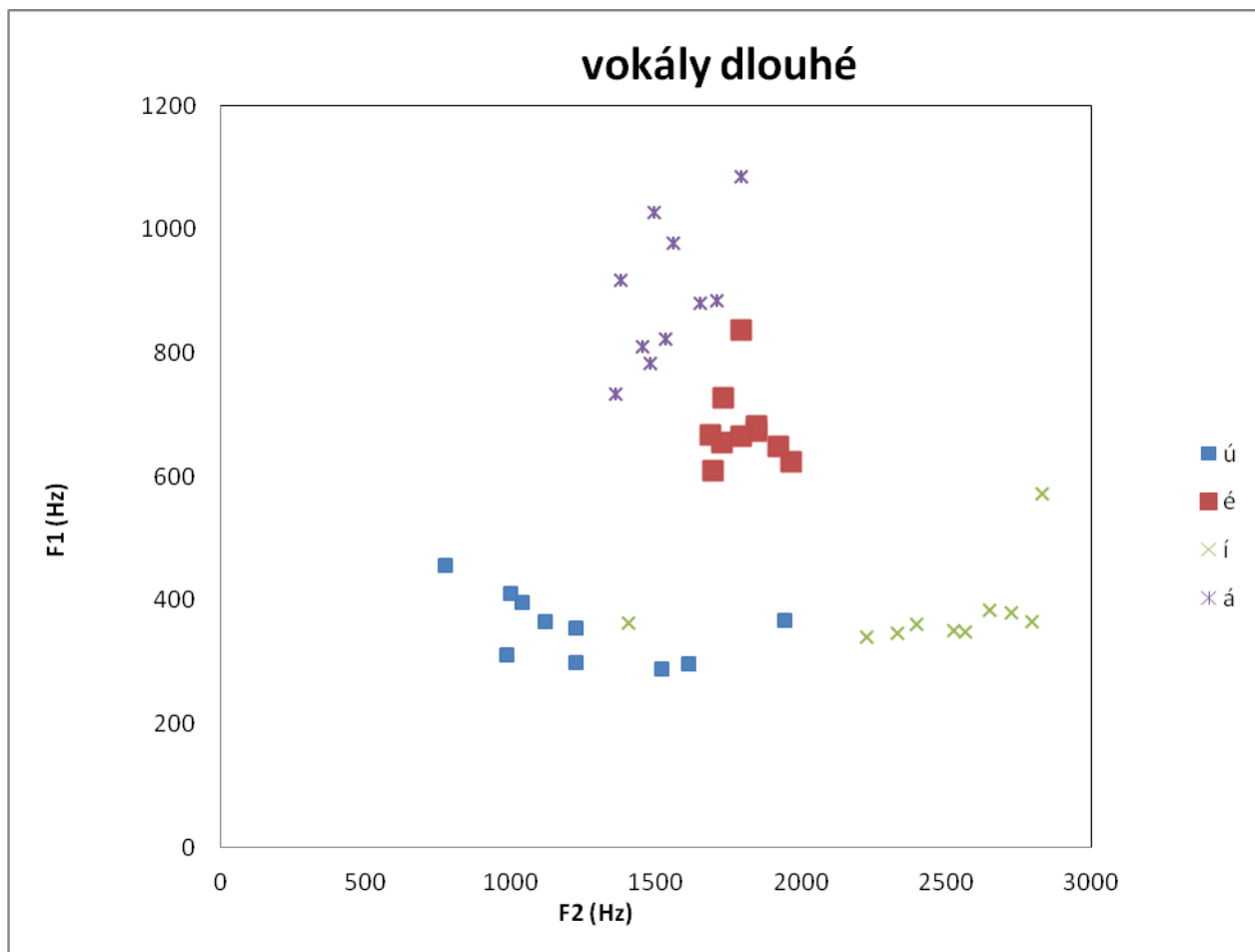
2.1.3.1.5 Helena Šulcová

vokál o	F1	F2	F1	F2	vokál e	F1	F2	vokál i	F1	F2	vokál a	F1	F2
1	592,62	1268,14	517,23	1359,7	3	637,01	1665,04	4	591,83	2243,23	5	914,44	1668,58
1	563,67	1029,37	585,13	1082,59	3	530,66	1740,8	4	515,5	2532,9	5	844,2	1334,99
1	543,13	1171,39	460,76	1341,72	3	556,52	1709,02	4	484,2	2238,69	5	644,19	1379,45
1	561,52	1065,89	396,2	1428,96	3	400,18	2440,46	4	478,84	2125,46	5	688,13	1700,14
1	525,09	1496,1	298,32	916,35	3	609,54	1779,19	4	383,78	2655,3	5	928,14	1481,54
1	460,73	1565,43	412,64	1018,61	3	635,51	1949,81	4	425,01	2216,48	5	822,35	1281,78
1	529,48	1239,16	316,89	1427,67	3	512,26	1601,34	4	423,08	1691,47	5	666,25	1706,73
1	552,59	1306,21	380,18	1269,92	3	504,96	1638,06	4	464,39	1675,25	5	520,91	1681,15
1	396,8	1346,03	411,47	1753,64	3	547,87	1995,86	4	484,94	1890,49	5	855,39	1372,75
1	424,53	1845,56	358,65	1750,42	3	499,68	2015,38	4	368,8	1965,91	5	699,36	1629,89

Na grafu č. 9 lze pozorovat překrývání všech vokálů. Téměř všechny hodnoty prvního formantu se až na malé odchylky drží standardu, výjimkou je však vokál [a], který má nízké hodnoty, je tedy příliš otevřený. Jak je patrné z grafu, hlásky [o] a [u] se v důsledku nižších hodnot u [o] a vyšších hodnot [u] nejvíce překrývají.

Hodnoty druhého formantu se odchyľují hlavně u samohlásek [o] a [u]. Ty v obou případech přesahují svůj standard. U ostatních vokálů se dá říci, že jejich druhý formant se pohybuje v mezích normy. Přestože jsou odchylky skoro zanedbatelné, z grafu je evidentní, že všechny vokály se pohybují téměř ve stejném pásmu, moderátorka je tedy vyslovuje podobně, to může způsobovat menší srozumitelnost projevu.

vokál ú	F1	F2	vokál é	F1	F2	vokál í	F1	F2	vokál á	F1	F2
1	297,85	1615,72	2	623,69	1965,21	3	348,68	2566,04	4	733,31	1361,5
1	288,92	1519,13	2	673,74	1847,6	3	365,38	2795,64	4	885,02	1708,92
1	457	773	2	648,27	1923,89	3	363,59	1405,14	4	881,16	1654,65
1	397,01	1038,05	2	837,11	1792,82	3	345,87	2335,01	4	978,11	1559,84
1	355,64	1226,69	2	654,91	1728,29	3	349,82	2528,73	4	917,87	1378,35
1	367,53	1942,62	2	681,44	1848,36	3	571,21	2829,9	4	783,53	1481,13
1	365,7	1120	2	666,19	1793,29	3	383,87	2653,09	4	822,87	1534,7
1	298,09	1224,8	2	666,66	1688,27	3	378,66	2724,71	4	809,72	1453,63
1	312,07	987,98	2	727,73	1731,16	3	340,68	2228,73	4	1027,16	1493,38
1	411,03	1000,98	2	609,68	1695,57	3	360,14	2398,85	4	1084,95	1793,3

Na grafu č. 10 vidíme, že se jednotlivé vokálové skupiny diferencují mnohem více než u předchozího grafu. První formant všech samohlásek se nijak nevymyká standardu. Hodnoty druhého formantu se až na vokál [ú], který mírně překračuje danou normu, shodují s normou. Hodnoty vokálu [ó] jsme nezařadili z důvodu nedostatku dat.

2.1.3.2 Shrnutí

Obecně lze říci, že výsledky dlouhých vokálů dopadly lépe než výsledky vokálů krátkých. Příčinou takového jevu může být možnost delšího času při vyslovování dlouhé samohlásky, a tak vzniká větší prostor pro správnou artikulaci. Na grafech s dlouhými samohláskami si tedy můžeme všimnout, že jednotlivé vokály jsou od sebe více odděleny a číselné hodnoty jednotlivých vzorků více odpovídají standardním hodnotám.

První formant lze považovat až na mírné odchylky v případě [í], [ú] a [á] za odpovídající normě. U druhého formantu, až na vzorek Veroniky Sedláčkové, se u všech mluvčích projevuje tendence vyšších hodnot hlásky [ú], což při výslovnosti způsobuje větší zavřenost. Průměrné hodnoty druhého formantu se pohybují mezi 1100-1850 Hz, když nezahrneme vzorky Sedláčkové, která svými ukázkovými hodnotami vyvažuje ostatní mluvčí, hodnoty dosahují až 2000 Hz, nejhůře byl vyhodnocen Kadeřábek, jehož průměr druhého formantu dosahuje až 2200 Hz, to je více než dvojnásobek standardní hodnoty. Vokál [ú] se blíží hodnotám [í], což je překvapivé vzhledem k tomu, že jejich artikulační vlastnosti jsou odlišné.

U krátkých vokálů zaznamenáváme celkovou tendenci přibližování a prolínání všech vokálů. První formant nedosahuje standardních hodnot, a to téměř u všech mluvčích a všech vokálů. Tento jev je nejmarkantnější u hlásky [a], kde se číselné hodnoty pohybují v průměru okolo 680 Hz, přičemž standard hodnot začíná až na 700 Hz. U Kadeřábka se nízká hodnota vokálu projevuje asi nejvíce, jeho průměrné hodnoty jsou téměř o 100 Hz nižší, než by měly být. Tato tendence ukazuje na celkově otevřenější způsob artikulace.

Druhý formant se často vyznačuje nízkou hodnotou vokálu [i], jehož průměr se pohybuje okolo 1950 Hz, kolem tohoto čísla by však formant [i] měl teprve začínat a hodnoty by měly dosahovat až 2800 Hz, což se nepovedlo žádnému z mluvčích. Nejnižší průměrnou hodnotou disponuje Sedláčková, jejíž hodnoty jsou cca 1800 Hz.

Dále se u druhého formantu projevuje tendence vysokých hodnot samohlásky [u], v průměru se pohybují okolo 1280 Hz, přičemž podle tabulek by druhý formant hlásky [u] neměl přesáhnout 1000 Hz. Zajímavý je u tohoto vokálu také jeho rozptyl, který se průměrně pohybuje mezi 850-2600 Hz, v důsledku toho se také téměř u všech mluvčích překrývá většinu hlásek ve formantovém poli. Nejbliže má však k hlásce [o].

Nejlépe z tohoto testu vychází Veronika Sedláčková, jejíž vokály jsou přiměřené normovaným hodnotám a jednotlivé vokály se pohybují blízko při sobě.

2.1.4 Poslechové testy

2.1.4.1 Sestavení testu

Tato metodika je převzata z FU UK v Praze. Položky testu tvoří vzorky projevů jednotlivých mluvčích. Každá položka se skládá z 1-4 kratších úryvků. Celková délka položky je cca 70 s, což posluchači poskytuje dostatek času pro rozhodování o kvalitě mluvčího. Pro řazení položek v testu, které může mít určitý vliv na poslechačské hodnocení, jsme si stanovili tyto podmínky:

1. za sebou následují max. dva mluvčí spontánního nebo čteného projevu
2. za sebou následují max. dvě osoby stejného pohlaví.

Vzorky byly vybrány z archivu Českého rozhlasu a následně sestříhány pomocí softwaru Audacity. Poslechových testů se zúčastnilo 75 studentů 1. ročníku Katedry bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

V testu posluchači intuitivně hodnotili předložené vzorky projevů; posuzovali mluvčí jako vhodné kandidáty pro práci v rozhlase. Prostřednictvím škály -2 až +2 s možností mezistupňů zaznamenávali svůj celkový subjektivní dojem. Převedením těchto hodnocení na bodovou stupnici jsme získali pořadí úspěšnosti jednotlivých mluvčích u posluchačů. Čím je hodnocení kladnější, tím kladněji byl mluvčí hodnocen, naopak čím zápornější je konečný výsledek, tím negativněji byl mluvčí ohodnocen. Hodnoty blízké nule považujeme za neutrální.

2.1.4.2 Celkové hodnocení

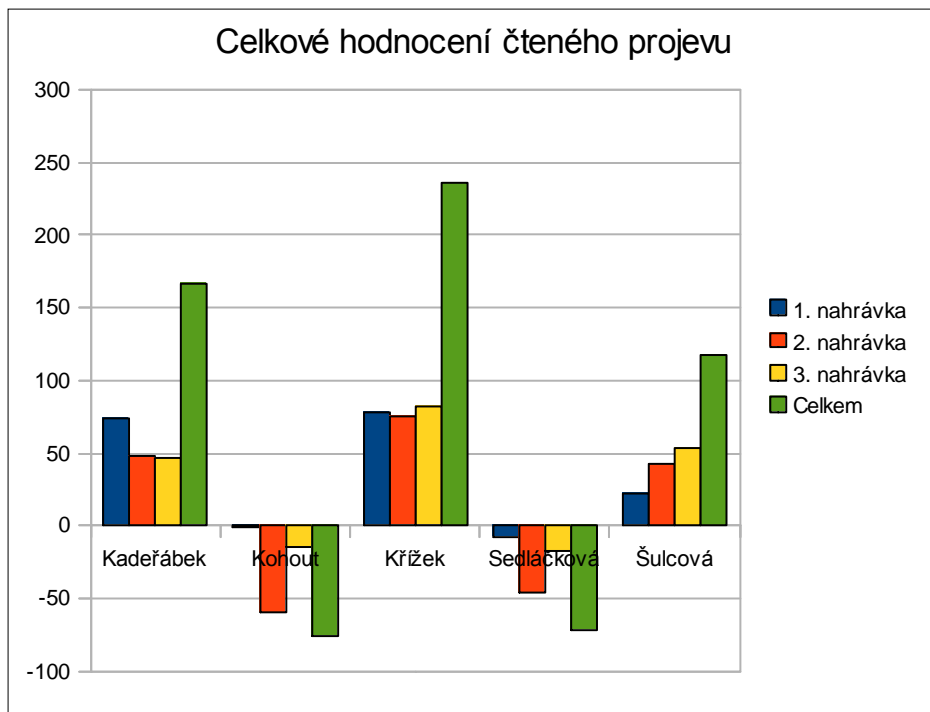
Po sečtení bodového hodnocení zjišťujeme, že nejlépe ohodnoceným mluvčím jak ve čteném tak spontánním projevu je Martin Křížek. Největší rozdíl a bodový propad mezi čteným a spontánním projevem jsme zaznamenali u Petra Kadeřábka a také u Heleny Šulcové. Zlepšení ve spontánním projevu pak pozorujeme u Tomáše Kohouta.

Podobných hodnot jak ve čteném tak spontánním projevu dosahuje pouze Veronika Sedláčková, jejíž hodnoty se však téměř pokaždé pohybují v záporných hodnotách.

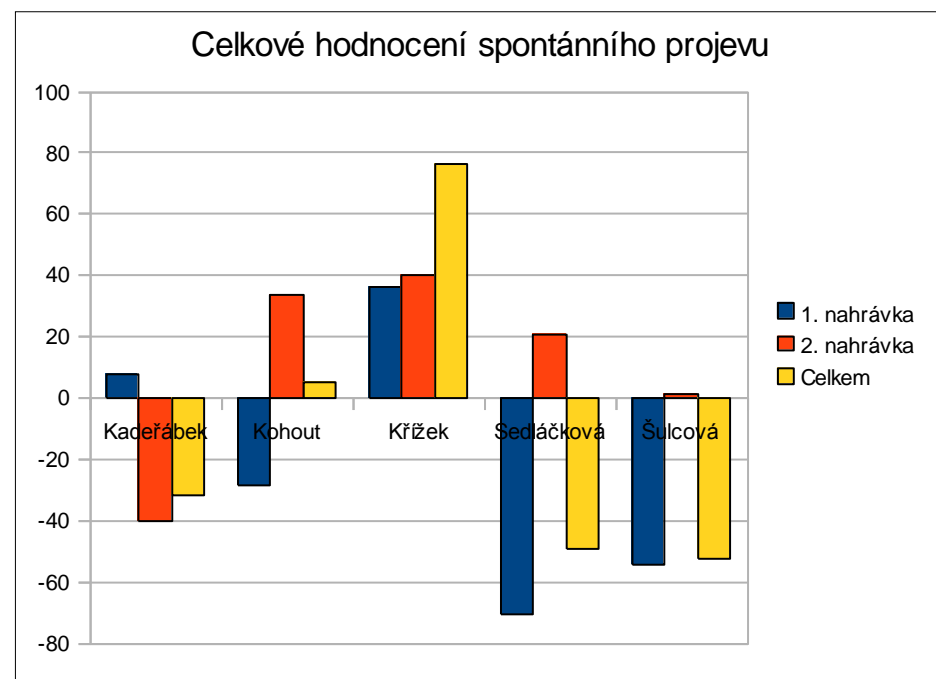
Martin Křížek, tedy nejlépe ohodnocený mluvčí, vyniká v artikulaci (resp. srozumitelnosti pro posluchače) u obou druhů projevů, ve čteném projevu pak také v příjemném tempu, adekvátní intonaci, správném používání pauz a v neposlední řadě také v barvě hlasu. Veronika Sedláčková, nejhůře ohodnocená mluvčí, vykazuje největší prohřešky v intonaci, příliš rychlém tempu a nelogických kontextových pauzách. Ve spontánním projevu respondenti negativně hodnotili množství hezitačních zvuků a barvu hlasu.

Obecně lze z dotazníků vydedukovat, že respondentům nejvíce na poslouchaném projevu vadí rychlé tempo, chybná intonace, neadekvátní pauzy, nepřesná artikulace (resp. nesrozumitelnost) a nepříjemná barva hlasu (podrobný přehled viz tabulky a grafy níže).

Hodnocení čteného projevu	1. nahrávka	2. nahrávka	3. nahrávka	Celkem
Kadeřábek	73,75	47,5	46	167,25
Kohout	-1	-60,25	-14,25	-75,5
Křížek	78,5	75,45	82,5	236,45
Sedláčková	-8,5	-46,75	-17	-72,25
Šulcová	22,25	42,25	53	117,5

Hodnocení spotánního projevu	1. nahrávka	2. nahrávka	Celkem
Kadeřábek	8	-39,75	-31,75
Kohout	-28	33,5	5,5
Křížek	36,25	40	76,25
Sedláčková	-70	20,75	-49,25
Šulcová	-54,25	1,75	-52,5

2.1.4.3 Artikulace

V dotaznících se nedostatečná artikulace objevuje v malé nebo větší míře téměř ve dvou třetinách zkoumaných vzorků a to jak ve čtených tak ve spontánních projevech. Tento aspekt je téměř pokaždé doprovázen i nedostatečnou srozumitelností, kterou studenti do dotazníků také zaznamenávali.

Nejvíce negativních komentářů na artikulaci jsme zaznamenali u Tomáše Kohouta. Při podrobnější analýze lze pozorovat, že důvodem nedbalé artikulace bude rychlé tempo jeho mluvy, ale také zastřená barva hlasu, která Kohoutovi nedovoluje výrazně vyslovovat jednotlivá slova. Podobně je tomu u Petra Kadeřábka, u kterého se objevuje komentář ohledně nedbalé artikulace čtyřikrát z pěti nahrávek.

2.1.4.4 Pauzy

Nekorektní nebo příliš krátké pauzy byly často komentovány u Veroniky Sedláčkové, Tomáše Kohouta a Heleny Šulcové. Ve všech těchto případech lze říci, že absence pauz, jak je možné vypožorovat z dotazníků, je doprovodným jevem rychlého tempa a následně také nedbalé intonace a frázování.

2.1.4.5 Intonace

Ve čteném projevu jsou za intonaci nejhůře ohodnocené Veronika Sedláčková a Helena Šulcová. U obou moderátorek se negativní hodnocení intonace objevuje ve všech pěti nahrávkách. Respondenti kritizují především chybnou intonaci, nelogické kontextové důrazy, neadekvátní pauzy a tedy i chybné nebo nedostatečné frázování a v neposlední řadě také důrazy, které respondenti hodnotí jako příznakové. U Sedláčkové pak zdůrazňují intonační monotónnost, která je způsobená právě absencí pauz a nedostatečným frázováním. Všechny tyto prohřešky se dějí na pozadí rychlého tempa, které studenti zdůrazňují v dotaznících. To vše vede až k nesrozumitelnosti promluv, kterou respondenti u těchto nahrávek také poznamenali.

2.1.4.6 Barva hlasu

Barva hlasu, jež je založena na interferenci tónů a šumů vznikající v hrtanu a nadhrtanových prostorách mluvčího doplňující znění všech artikulovaných hlásek, je individuální⁸¹ a každý ji hodnotí subjektivně.

Ve čteném projevu respondenti označili jako negativní aspekt barvu hlasu pouze Tomáše Kohouta. Zato ve spontánním projevu byli takto označeni všichni mluvčí,

81 Srov. Krčmová Marie: Fonetika a fonologie českého jazyka. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 37.

přičemž u Veroniky Sedláčkové byla barva hlasu označena za velmi rušivou.

Mnoho negativních hodnocení ve spontánních projevech může být zapříčiněné několika aspekty: mluvčí mohou být pod určitým tlakem vzniklým okolnostmi např. při rozhovoru, přímém přenosu apod. U moderátorek je pravděpodobné, že se jejich hlas mírně zvýší a tím pak na posluchače působí nepříjemně. U Veroniky Sedláčkové to je způsobené i nadměrou hezitačních zvuků, jak už jsme uváděli v předchozí kapitole.

Tabulky hodnocení jednotlivých aspektů mluveného projevu

Pozitiva ve čteném projevu	Kadeřábek	Kohout	Křížek	Sedláčková	Šulcová
Tempo	***	**	***		**
Artikulace	***		***	**	**
Intonace	***	**	***		**
Důrazy					
Frázování					
Pauzy	*		***		
Barva hlasu	***		***		**

Negativa ve čteném projevu	Kadeřábek	Kohout	Křížek	Sedláčková	Šulcová
Nedostatečné nebo chybné frázování					
Neadekvátní pauzy	*	**		***	**
Nelogické kontextové důrazy					
Intonační stereotyp				**	
Hlasité nádechy					
Příliš rychlé tempo				***	**
Chybná intonace				***	***
Nedostatečná artikulace		***			
Sykavky					
Nosovky					
Barva hlasu		**			
Slyšitelný dech					**
Slyšitelné hezitace					

Pozitiva ve spontánním projevu	Kadeřábek	Kohout	Křížek	Sedláčková	Šulcová
Tempo	**		*		
Artikulace	**		***		*
Pauzy			*		
Důrazy					
Frázování					
Intonace	*		**		*
Barva hlasu			**		*
Entuziasmus		***			

Negativa ve spontánním projevu	Kadeřábek	Kohout	Křížek	Sedláčková	Šulcová
Nedostatečné nebo chybné frázování	*			*	*
Neadekvátní pauzy		**		*	*
Nelogické kontextové důrazy	*				
Intonační stereotyp	**				
Hlasité nádechy					
Příliš rychlé tempo		***		**	***
Chybná intonace	**	***		**	*
Nedostatečná artikulace	**	***		*	**
Sykavky					
Nosovky					
Barva hlasu	**	**	*	***	**
Slyšitelný dech			*		*
Slyšitelné hezitace				***	
Příliš pomalé tempo	**				

Závěr

V této bakalářské práci jsme se zaměřili především na to, jaká je úroveň mluveného projevu na Českém rozhlasu a v čem spočívají případné prohřešky. Naše analýzy jsme se snažili sestavit co nejkompaktněji. Výchozí analýzu jsme postavili na fonetické transkripci, kde jsme mluvčí prověřili po segmentální i suprasegmentální stránce. Zjistili jsme, že mluvčí téměř nechybují v asimilacích a netrpí ani vadami řeči. Problematickým jevem se však stává intonace a další prozodické jevy. Intonace mnohdy neodpovídá předepsaným intonačním kadencím a jejich standardnímu použití. Další jev, který pokládáme za nedostatečný, je frázování projevující se nedostatečným využitím pauz a intonačních modulací nebo použití těchto prostředků na kontextově nelogickém místě.

Z formantové analýzy, kterou jsme použili především k prověření kvality vokálů, jsme zjistili, že u většiny mluvčích jsou vokály nerozpoznatelné a centralizované. Téměř u všech vokálů a především u hlásky [a] pozorujeme zpravidla nižší naměřené hodnoty, což způsobuje větší otevřenost při artikulaci hlásek. Nedodržení standardních hodnot způsobuje také splývání vokálů, a to vokál [i] s hláskou [e], [o] s vokálem [u], přičemž u hlásky [u] jsme také zaznamenali tendence decentralizace – rozptýlení téměř po celém formantovém poli. Tyto poznatky jsou téměř totožné s analýzou Barbory Hedbávné a Renaty Landgráfové⁸², s jediným rozdílem, že v našem rozboru hláska [a] nezasahuje do formantového pole vokálu [e]. Obecně se dá říci, že mluvčí v důsledku rychlého tempa nedostávají artikulační orgány do potřebného postavení a tím potom zanedbávají výslovnost vokálu, ty jsou redukovány a ve formantové analýze nediferenciovány. Tím také potvrzují závěry Zdeny Palkové v článku *Kolik samohlásek Vám zbývá?*⁸³.

V dotazníkové analýze jsme chtěli především zjistit, co respondenti považují za největší prohřešky, jestli se shodují s tezí Zdeny Palkové, tj. že se jedná o deformaci samohlásek, nedbalou intonaci a příliš rychlé tempo a zdali potvrdí závěry našich analýz. Z výsledků dotazníků vyplývá, že jako největší prohřešek vnímají respondenti rychlé tempo, které má v důsledku vlnu na špatné srozumitelnosti. Za druhý nejdůležitější aspekt mluveného projevu pokládají respondenti překvapivě barvu hlasu. Prokázalo se, že pokud má moderátor příjemnou barvu hlasu, jsou posluchači ochotni opomenout špatnou intonaci, nedostatečné pauzy a důrazy, frázování či dokonce již

⁸² Palková, Zdena: *Kolik samohlásek Vám zbývá? Čeština doma i ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2001, 3-4, s. 139.

⁸³ Hedbávná, Barbora; Lándgráfová, Renata: *Poznatelnost českých samohlásek v izolovaných slovech. Čeština doma i ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2001, 3-4, s. 139.

zmiňované rychlé tempo. Tento jev funguje i opačně, když respondenti považují hlas moderátora za nepříjemný, jsou schopni mu přisoudit vlastnosti, které zcela neodpovídají realitě, např. Veronice Sedláčkové, u které byl hlas označen za velmi nevyhovující, a z dotazníkové analýzy vyšla celkově nejhůře, přisoudili posluchači špatnou artikulaci, přestože tato moderátorka vyšla z formantového testu očividně nejlépe. Naopak v případě Martina Křížka formantová analýza patřila k nejhůře vyhodnoceným, u posluchačů však dopadl nejlépe.

Jako jeden z nejméně udávaných negativních aspektů je u respondentů rychlé tempo. Takto byla označovaná hlavně Veronika Sedláčková, která dosahovala nejrychlejšího tempa v průměru 7,1 slabik za sekundu, tato rychlost dokonce překračuje Bartoškovu doporučené tj. 6,67 slabik za sekundu, takto rychlé tempo stojí už na samé hraně srozumitelnosti. Nejlépe ohodnocené tempo bylo Martina Křížka, jehož průměrné tempo je 5,7 slabik za sekundu a také nahrávka Petra Kadeřábka s průměrným tempem 6,2 slabik za sekundu. Respondentům se nelíbilo ani příliš pomalé tempo jako například u jednoho vzorku Kadeřábka s průměrnou rychlostí 4,2-5,4 slabik za sekundu. Z toho vyvozujeme, že posluchačům vadí příliš rychlé tempo, které brání dobré srozumitelnosti, i příliš pomalé, které působí monotónně. Dalo by se předpokládat, že nejrychlejší mluvené projevy budou u sportovních redaktorů, tento jev se nám však nepotvrdil, nejrychlejší tempo bylo naměřeno u Sedláčkové při čtení denní zprávy.

Intonace se projevila i v dotazníkové analýze jako jeden z nejproblematictějších jevů. Negativně ohodnocená byla nejčastěji Veronika Sedláčková a Helena Šulcová, moderátorkám byla vytýkána monotónnost, absence pauz a chybné použití intonačních kadencí, za příznakové pokládali respondenti i příliš intenzivní důrazy na kontextově důležitých slovech.

Po podrobné analýze, kterou nám potvrdili i respondenti v dotaznících, jsme došli k závěru potvrzující tezi Zdeny Palkové: největším prohřeškem proti spisovné výslovnosti a zároveň jevy, u nichž dochází k největším změnám v řeči mluvních vzorů, je deformace samohlásek, intonace a rychlé tempo.

Na otázku, jestli je Český rozhlas příkladným reprezentantem mluveného projevu, se dá říci, že ne všichni moderátoři splňují podmínky pro dobrý mluvený projev, mnozí moderátoři se tomu však blíží jako v případě Martina Křížka na suprasegmentální rovině či v případě Veroniky Sedláčkové na rovině segmentální. Pravdou je, že ani jeden z moderátorů nevynikal v obou analýzách současně. Mluví na Českém rozhlase proto považujeme za nedostatečně jazykově vybavené.

Seznam literatury

Knižní publikace:

Boyd, Andrew. Zpravodajství v rozhlase a televizi. Praha: Centrum nezávislé žurnalistiky, 1995, s. 141.

Daneš, František. *Intonace a věta ve spisovné češtině*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957. 161 s. Studie a práce lingvistické; sv. 2.

Daneš, František et al. O mluveném slově. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954. 121, [2] s. Metodické příručky; sv. 24. Dědictví Komenského; kn. 604.

Hála, Bohuslav. Fonetika pro bohemisty. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 55.

Hála, Bohuslav. Fonetika v teorii a v praxi: vysokoškolská učebnice. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. 482 s. Učebnice vysokých škol.

Hála, Bohuslav. Stručný přehled fonetiky pro bohemisty. 1. vyd. Praha: SPN, 1952. 55 s. Učební texty vysokých škol.

Hála, Bohuslav. Technika mluveného projevu s hlediska fonetiky. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958. 181 s.

Hála, Bohuslav. Výslovnost spisovné češtiny: Zásady a pravidla. 2. vyd. Praha, 1967. 95 s.

Hůrková-Novotná, Jiřina: Česká výslovnostní norma. 1. vyd. Praha: Scientia, 1995. 74 s. ISBN 80-85827-93-X.

Chlumský, Josef: Česká kvantita, melodie a přízvuk. (se 150.obrazy). Praha, 1928. 240 s.

Krčmová, Marie: Fonetika a fonologie: zvuková stavba současné češtiny. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 148 s. ISBN 80-210-1376-1.

Krčmová, Marie: Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. 214 s. Studijní texty. ISBN 978-80-7368-636-9.

Lábová, Alena et al.: Zpravodajství v médiích. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001. 155 s. ISBN 80-246-0248-2.

Mathesius, Vilém: Čeština a obecný jazykozpyt: soubor statí. 1. vyd. V Praze: Melantrich, 1947. 463-[III] s.

Mluvnice češtiny: Vysokoškol. učeb. pro stud. filoz. a ped. fak. 1, Fonetika. Fonologie. Morfonologie a morfemika. Tvoření slov. Praha, 1986. 566 s.

Palková, Zdena. Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1994. 366 s. ISBN 80-7066-843-1.

Perkner, Stanislav: Teorie a praxe rozhlasové žurnalistiky: Celostát. vysokošk. učeb. pro stud. fak. žurnalistiky a filoz. fak. stud. oboru 72-22-8 Žurnalistika. 1. vyd. Praha, 1986. 280s.

Stahl, Vlastimil: Novinář před mikrofonem. Karolinum, 1993. 118 s. ISBN 80-706-6800-8.

Šmilauer, Vladimír: Novočeská skladba: Vysokoškolská příručka. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. 573 s.

Časopisecké zdroje:

Hedbávná, Barbora; Lándgráfová, Renata: Poznatelnost českých samohlásek v izolovaných slovech. *Čeština doma i ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, č. 3-4, 2001.

Bartošek, Jaroslav. Nemelodické melodické vytýkání. *Naše řeč*, ročník 75, č. 4, 1992.

Palková, Zdena: Zvuková podoba veřejných mluvených projevů z hlediska jazykové kultury. *Čeština doma i ve světě*. č. 1-2. 2008.

Palková, Zdena: Kolik samohlásek Vám zbývá? *Čeština doma a ve světě*, č. 3-4. 1995.

Internetové zdroje:

Kodex Českého rozhlasu <http://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf>

Anotace

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Jméno: Mrázková Michaela

Název práce: Analýza mluvních projevů moderátorů Českého rozhlasu (současná sonda)

Vedoucí práce: PhDr. Petr Pořízka, PhD.

Anotace: Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu mluveného projevu moderátorů Českého rozhlasu. Cílem bylo zjistit úroveň jazyka u těchto mluvčích, poukázat na nedostatky v jejich mluvě na pozadí ortoepické normy a srovnat současné výsledky s analýzami minulými. Práce obsahuje teoretickou část, ve které jsou obecně shrnuty jevy týkající se tématu, a praktickou část, která obsahuje několik dílčích sond zkoumaných jevů. V analýze jsem se zabývala segmentální i suprasegmentální rovinou, konkrétně výslovností vokálů, intonací a tempem. Obě analýzy jsou doplněny komentářem. Na konci je uvedeno celkové hodnocení a porovnání jednotlivých mluvčích. V závěru shrnuji veškeré výsledky práce.

Klíčová slova: ortoepie, zpravodajství, výslovnost, analýza, moderátoři, mluvený projev, řečový vzor

Počet znaků: 117 325

Počet použitých zdrojů: 18 monografií, 4 časopiseckých článků, 1 internetový zdroj

Počet příloh: 1. seznam nahrávek, 2. fonetická transkripce, 1 CD

Resumé

The Bachelor work analysis moderator's speeches of Czech Radio and assess their orthoepic pronunciation. This comparison is done on present speech patterns. The work addresses at the program of the radio station and it show us also the meaning model of the speaking, negative and positive parametres. Every moderator presents them. The practical part follows up every moderator in the segmental and suprasegmental norm and summaries the most frequent differences which should be a deformation of vokals, intonation and fast tempo. The main part of the bachelor work focuses on how big the differences are between orthoepic norm and pronunciation of the contemporary Czech Radios moderators speeches.

We cooperate with necessary technical equipment like phonetic software for acustic analysis and fundemental literature.

Přílohy

1. Seznam nahrávek

	Jméno	Pořad	Datum	spon./čtený
1.	Helena Šulcová	Mimořádný pořad	25.3.2010	S
2.	Petr Kadeřábek	Týden ve sportu	23.11.2008	Č
3.	Veronika Sedláčková	Hlavní zprávy	13.9.2013	Č
4.	Martin Křížek	Zahraněční událost	19.12.2007	S
5.	Veronika Sedláčková	Dvacet minut Radiožurnálu	4.11.2013	S
6.	Petr Kadeřábek	Nové časy	14.11.2008	Č
7.	Martin Křížek	Aktuální publicistika	5.4.2009	Č
8.	Helena Šulcová	Hlavní zprávy	15.1.2014	Č
9.	Petr Kadeřábek	Zaostřeno	10.7.2013	S
10.	Veronika Sedláčková	Hlavní zprávy	18.2.2014	Č
11.	Tomáš Kohout	Hlavní zprávy	18.2.2014	S
12.	Helena Šulcová	Hlavní zprávy	12.2.2014	Č
13.	Martin Křížek	Týden v Česku	4.12.2010	Č
14.	Veronika Sedláčková	Hlavní zprávy	22.11.2013	Č
15.	Tomáš Kohout	LOH Peking 2008	25.8.2008	Č
16.	Petr Kadeřábek	S mikrofonem za hokejem	15.2.2014	S
17.	Helena Šulcová	Hlavní zprávy	11.3.2014	Č
18.	Martin Křížek	Domácí událost	6.1.2010	Č
19.	Tomáš Kohout	Domácí událost	27.7.2007	Č
20.	Veronika Sedláčková	Studio Česko	4.5.2009	S
21.	Petr Kadeřábek	Sportžurnál	31.3.2013	Č
22.	Tomáš Kohout	Ze světa sportu	8.1.2007	Č
23.	Helena Šulcová	Dvacet minut Radiožurnálu	9.8.2010	S
24.	Martin Křížek	Komentář rádia Česko	4.12.2010	S
25.	Tomáš Kohout	Sportžurnál	12.2.2006	S

2. Fonetická transkripce

1.

A: [jag _uš víte z našeho visílání mirek topolánek ?otstoupil z jihomoravské kandidátky ?ódé_es ↑ / jako: lídra: do: volep za sebe navrhl petra načase ↓ / na základě doporučení výkoné radi ?opčanské demokratické strani mirek topolánek také zvaží své další setrvání f čele ↓ / @ této strani ↓ / to je ?aktuální informace → / tisková konference po zasedání výkoné radi ?ódées @ stále ještě probíhá → / mi máme samozřejmě na místě svoji → / reportérku → / ?a budeme se vám snažit přiblížit co nejví:ce ?informací * jak budeme moci ↓ / se mnou ve studiu právě teď petr nováček → / komentátor českého rozhlasu jedna radiožurnál → / petře → / zdravím tě → / dobrý den ↑ //]

B: [?opjet hezký večer //]

A: [tak pětě: @ tis sledoval teť tu tiskovou konferenci: mirka topolánka * ?alespoň tu část @ neš jsme vešli spolu do studia ↓ / jak to na tebe / působilo ↑ / mirek tolánek působil → / ?alespoň na mne → / docela virovnaše → / usmíval se → / ?ale možná to bilo jenom troxu hrané ↓ //]

2.

A: [tento týden ↓ / zakončili čeští fotbaloví reprezentanti letošní program kvalifikace ?o postup na mistro + ství svjeta v roce dva tisíce deset ↓ / hráli se také basketbalové ?evropské 'pohári ↓ / rixlobruslařka sáblíková cestovala na další poďňik svjetového poháru ↓ / to fše → / ?a ještě něco navíc → / bude náplní dnešního pořadu → / týden ve sportu ↓ // další souboje reprezentaci čekají až v březnu příštího roku ↑↓ / pojťme se teť poďívát troxu jinak na našeho 'posledního soupeře → / fotbalistům san marína 'je co závidět ↓ / přestože jedenáctka tohoto státečku složená s ?amatérů f dřtivé vje + číne případů prohrává ↑↓ / bjem kvalifikačního zápasu s českou republikou se ?o tom 'zblíska přesvje + čil jaroslav plašil ↓ // česká fotbalová reprezentace si pomalu zvika na novou ?eru pot trenérským vedeňím petra radi ↓ / jeho přetxú + ce → / karel 'brikner → / už skoro čtři měsíce velí rakouskému ↑↓ / ?a stihl toho: za tu dobu už dost ↓ / bil ?oslavován po remíze f ?itálii → / ?a ví + ře nat francií ↓ / ?ot té dobi ho rakouský tisk 'po 'každém ze čtř 'následujících nezdarů 'stále více zatracoval ↓ / v rakouském fodbale celkovje panuje velký neklit ↓ / ?a neňi viloučeno → / že na jaře už brikner ve své funkci nebude ↑↓ / 'kolega jan kaliba nám po?odkrije jak videňský valčík nabral pro českého kouče zbjesilé tempo ↓ ///]

3.

A: [zástupci zdravotnických ?odborů ?a nemocnic dnes potpořili snahu ministra v demisi martina holecáta získat do systému 'více peněz → / ze státního rozpočtu ↑↓ // vedeňí zdravotnické tripartiti pošle dopis premiérovi ?abi vizval kabinet ke sřvální viších ?odvodů za státní pojištění ↓ / ?u každého z nix ?o devadesát ?osum korun měsíčně → / což bi zdravotnictví zajistilo zhruba sedm miliard korun navíc ↓ / návrx státního rozpočtu zatím počítá s navíšením ?o pouhých padesát korun na měsíc ↓ / pře + ceda vládi v demisi jirí rusnok @ už ?ale řekl * že vje + čí částka je pro něj těžko ?akceptovatelná ↓ // tisíce demonstrantů f _indii volali f posledníY měsících po tom * _abi soud vinesl nejviší možní 'trest → / smřt ?obješeňím nat čtřmi muži → / kteří loňi v zimě brutálně znásilňili tři?advacetiletou dřfku v jednom s ?autobusů f ?indickém dilí ↓ / studentka po dvou týdnech podlehla těžkým zraňěním ↓ / dnes ?u soudu skutečně padl ?absolutní trest pro fšeYni čtři násilňiki ↓ / ti se proti verdiktu mohou ještě ?odvolat ↓ / přípat rozvířil ?i širší → / celonárodní diskuzi ?o postaveňí žen f ?indické společnosti ↓ / každých jeden?advacet minut je tam hlášeno jedno nové

znásilnění ↓ / přitom ?igdiš @ f ?indii nejvíš tresti jsou poměrně časté k popravě vede jen málo z nich ↓ / za poslední sedmnáct let ve třech případech převážně teroristických útoků ↓ / pozvání do večerní publicistiky přijala ?indoložka blaňka knotková čapková s katedri žendrových studií 'fakulti humanitních studií ?univerzity karlovi → / dobrý de:n ↑ ///]

4.

A: [tag k útoku na vlak který směřoval z nového dílu do města lahaur na severu pákistánu * došlo kolem půlnoci místního času tedy: ?asi v neděli večer místního času ↓ / gdiš bil vlak nedaleko vesnice díváná ?asi ?osumdesát kilometrů ?ot ?indického hlavního města * vibuxli dvě nálože → / souprava se zastavila → / ?a následně vypukl požár ↓ // podle zjištění policie bili ?obje ?exploze relativně malé ↓ / ?a zřejmě tedy měli volat požár ↓ / na místě pak višetřovatelé našli další dvě nevíxlé → / po domácku vyrobené bomby ↓ / zábjeři místní televize ?ukázali → / že šlo ?o plastové kufry které ?opsahovali dráti ?a ?umňelohmotné lahve z hořlavou tekutinou → / zřejmě gerosínem ↓ / podle pákistánské železniční společnosti jix tam bilo téměř sedm set šedesát ↓ / bjehem požáru: ?uhořelo nejměně šedesát sedm lidí → / obětmi jsou jak jsi řekl pákistánci * ?ale také několik ?indů ?a tři zaměstnanci železnice ↓ // dodejme že zničené vagóny patřili k vozům nižší třídy ?a ti mají f ?indii tradičně okna s kovovými mřížemi ↑↓ / pasažéři se tudíž vůbec nemohli dostat z vlaku ven ↓ / jeden z těchto gdo přežil ?vedl → / že mnoho lidí se ?udusilo kouřem ↑↓ ///]

5.

A: [to byla krátká ?ukáška ↓ / z rozhovorů mezi pavlem bémem ?a romanem janoškem → / které se ?objevili na serveru ?idnes cé zet ↓ // ?a do studia dnešních dvaceti minut přišel ?analitik ?a ředitel nadačního fondu proti korupci → / ?a bívalí ?operativec bezpečnostní ?informační službi petr soukénka ↓ / dobrý den ↓ /]

B: dobrý den vážením posluchačům ↓ /]

A: pane soukénko → / @ vjete že se teď dozvíme ↑ / jak se dostali ti ?odposlexi @ pánú janoška ?a béma @@ z bé ?í ?es @ do: @@ ?á bé ?el ↑ / případně pokud se to prokáže → / a: jak vypadala ta cesta ↑ / jak se potom → / dostali do médií ↑ / generální ?inspekce bezpečnostních zborů neboli gibs @ vi jste zmínil @ tedy to šetří v režimu ?utajení → / je to ?ale nutné ↑ / já xápu že některé ti ?informace → / tajné jsou ?ale ta cesta ↑ / jestli se prokáže * že tady byla nějaká soukromá ?osoba která získávala ?ot příslušíka bé ?í ?es ?informace → / ta cesta přece bi neměla být tajná ↓ / gdo bi měl ↑ / nebo mohl mít zájem vmněšovat se do višetřování policejní ?inspekce → / gdiš kvůli tomu jak vi říkáte → / @probíhá višetřování víta bárti _a jana petružilka f ?utajeří ?ačkoli to nebývá tak ?úplně ?obvyklé → //]

6.

A: [gdo neskusil hodit šipkou → / ?at' hodí kamenem ↓ / dalo bi se parafrázovat známé rčení ↓ / ?at' už to bilo při posezení s kamarádi → / nebo na xalupje ↑↓ / či v mládí na děckém táboře ↓ / mnoha lidem fšak tato zábava ?učarovala natolik → / že se jí začali vjenovat jako sportu ↓ / říká simpatická mladá slečna pavla červená ↑↓ / spoluzakladatelka berušek → / tedi tímu → / kteří hraje ženskou šipkovou ligu ↓ / spolu s 'pavlou' je f tímu dalších pjet dam ?a dříve ↓ / ve vjekovém rozmezí 'více než dvacetí let ↓ / nejčastější hrou je tagzvaní pje +cetjedna dab! ?aut ↓ / gdi musíte na co nejméne šipek hodit přesně pje +cet jedna bodú ↑↓ / ?a poslední šipka f terči musí bít ve vñejším ?okruží terče ↓ / tedi dvojnásobek hodnotí čísla příslušné víceče ↓ / snem každého šipkaře je to zvládnout na 'devjet pokusú ↓ / pokut se tomuto víkonu pravidelne ?alespoň blížíte ↑↓ / můžete pomíšlet na velmi dobré ?umístění na nějakém turnaji ↓ / takové ?ambice ↓ / má samo +řejmne 'každí gdo šipki provozuje ↓ / lucii kašparovou → / tedi poslední z berušek nevijímaje ↓ ///]

7.

A: [deňík ñú jork tajms ve svém víkendovém komentáři: vislovuje poxibnosti 'jakého se ?obama f praze vlastne dočká přijetí ↓ / ?aš ?obama pojedje do české republiky → / zemne která postrádá vládu → / neñí zcela jasné → / jag ho tam přijmou ↑↓ / píše komentátor ñú jork tajms → / ?a připomíná slova premiéra mirka topolánka → / který ?označil ?americký proti krizoví plán za → / cestu do pekel ↓ / ?a také to → / že praha ?odmítá přijmout vjezne z gvantánama ↓ / češi slibují že budou híckat ?obamu jako 'suprstár ↓ / ?a že: zústanou oddaním spojencem ?američanú ↓ / ?ale 'ne za každou cenu ↓ / domnívá se ?alespoň komentátor ñú jork tajms ↓ // šarmu nádherné ženi ?a kráse mñesta je těžké ?odolávat ↓ / píše britský deňík v souvislosti se sobotním večerem ?amerického prezidenta ↓ / ?obamovi bi se _ale mñelo dostat ?otpuštění → / za to → / že dal před hostiteli přednost své žeñe ↓ / prezident václav klaus je hlasití otpúrce boje proti klimatickým zmñenám ↓ / který je základním kamenem ?americké politiky ↓ ///]

8.

A: [vláda projednává 'vlastní návrx služebního zákona ↓ / ten zavádí napříklat pozici tagzvaného 'super?úředníka ↓ / který bi stál f čele → / nového generálního ředitelství státní službi ↓ / vlastní verzi služebního zákona mají také poslanci ↓ / zákon ?o: státní službe musí 'co nejrixleji projít prvním čteñím ve sñemovne ↑↓ / prezident miloš zeman si to stanovil jako podmínku 'pro jmenování šéfa hnutí ?ano ?andreje babiše → / ministrem financí ↑↓ // babiš bi totiš kvůli své ?údajné spolupráci se státní bezpečností 'nemusel získat negativní lustrační ?osvječení ↓ / novela zákona ?o státní službe lustrační ?osvječení ?ot členú kabinetu → / nevižaduje ↓ / to jen → / na

visvjetlenou ↓ // ?ode dneška bi se mñeli dočkat vjetší oYrani zákazníci tagzvanix
převáděcix ?a prodejních ?akcí ↓ / jejixš pořadatelé v řá v řadě případů → / používali
→ / ?a nebo stále ještě používají nekalé praktiki ↓ / dávají klientům třeba zavádějící
?informace nebo se k nim xovají → / vislovene '?agresivně ↓ / ?ostatně stačí si
vspomenout na dokumentární film šmejdi ↑↓ / novela zákona ?o ?oYraňe spotřebitele
teť spřísňuje podmínki ↓ / za kterix se takové ?akce mohou konat ↑↓ / pořadatelé musí
↓ / předem nahlásit české ?obxodní inspekci 'místo ?a 'termín → / takové předváděcí
?akce → / ?a co na ní vlastně xtejí nabízet ↓ //]

9.

A: [stojím f útrobaY zimního stadionu f třemošné → / nedaleko plžně → / právě 'tadi
se střídají na soustředění mládežnické vrbjeri české hokejové reprezentace ↓ / teť je
tadi ten 'nejstarší vrbjer → / tedi hríčú do dvaceti let → / v minulix letex 'nedosahovala
↓ / česká dvacítká → / ?aňi ti mla+čí vrbjeri na mistro+ství svjeta → / ñijak
?oslňivíY výsledkú ↓ / to bi se mñelo v budoucnu zmñeňit ↓ / zlepšit výkonost bi ?u
mladix hokejistú mñela možnost 'hrát hokej z 'dospjelími ↓ / českí svas ledního hokeje
totiš @_od natxázející sezóni 'nařizuje ?ekstraligovím klubúm → / ?abi ñekterá místa
na soupiskáx nexali právě jim ↓ // tak teť vnesl do debati → / mixal klutnar troxu jiné
svjetlo → / právě 'tohle → / bi ?ale mohlo: nové pravidlo zmñeňit ↓ / tak troxu na
váškáx jsou ?oba mladí hokejisté → / ?i ñekterí manaže:ři ?a třeba ?i treněři
?extraligovix celkú → / tēm předefším 'vadí → / že jim ñegdo 'direktivně nařizuje → /
že musí mladé hráče nasazovat ↓ / navíc ?argumentují → / že: nezbude: místo pro
hokejisti kteří jsou → / stále ještě mladí * ?ale už 'nejsou Yráňeňi novím pravidlem →
/ nejvíce se hovoří ?o: hráčíY ročníku narození devatenác+et devadesát tñi ↓ / se
stejním ?argumentem 'jdu teť za treněrem české dvacítki miroslavem přerostem ↓ //]

10.

A: [poslanecká sñemovna má dnes na programu hlasování ?o dUVjeře koaliciñí vláde
bohuslava sobotki ↓ / ?a je vcelku jasné ↓ / že ji získá ↓ / v dolní komoře bi se dnes
mñela opřít ?o stodeset hlasú * všeY zúčastňenix hlasú poslancú * če_es_esdé ?ano ?a
kádé_úcé?es_el → / 'xibí z vážníY zdravotníY dUVvodu pouze lidovec * ?ivan kabal ↓ /
?úsvit přímé demokracie se rozhodl potpořit kabinet nepřímó ↑↓ / tím * že: jeho
poslanci ?odejdou z jednacího sálu ↓ / ?a komunisté se hlasování zdrží ↓ / proti jsou
zákonodárci ?ódé?es ?a top nula devjet ↓ / přet pár minutami * jak už zazñelo *
vistoupil v dolní komoře → / milož zeman ↓ / prezidentúf projef polouxali → / taki
poslankiñe helena lanjšádlová * místopřecetkiñe top nula devjet * kterou zdravím do
našeho sñemovního studia dobrí den ↑ // situace f centru kieva se 'znovu vi?ostřuje ↓ /
demonstrantí prorazili zábrani před budovou parlamentu ↓ / policie nasadila ?obrñené
transportéri * ?a do davu střílela gumovými projektily ↓ / podle dostupních ?informací je

několik zraňení ↓ / poslanci ?ukrajinského parlamnetu mají přitom dnes na programu ?ústavní reformu * ?a ?omezení 'preziden + ckíx pravomocí ↓ / ?opoziční předák vitalij kličko uš vizval prezidenta janukoviče → / ?abi polocisti s ?ulic ?okamžitě stáhnul ↑↓ / přímo do kievu voláme bívalého ?ekonomického radu václava ramboŭska ↓ / dobrí den ↑ //]

11.

A: [uš jen kilometr zbívá do cíle trojci nejlepšíx biatlonistú v závodu z hromadním startem * @ ve: kopci za stělnicí f tom prudkém stoupaní za útočil nor ?emil heglesvensen → / ?a mezicasem který je tisíc dvjestě metrú přet cílem → / projel jako vedoucí závodník za necelíx čtyřicet minut → / těsne za ním → / neceloŭ sekundu francoŭ marten furkát ?a 'tři celé devjet desetín sekundi strácel ?ondřej moravec * k tomu jeho → / dva nejbliší soupeři poňekut po?odjeli * no ?a pokud' ještě v sobje 'nenajde poslední zbitki 'sil ↓ / ?a nebude také třeba maliŭko riskovat → / ?ale v nebespečném sjezdu připomínám * že se stále jede za hustého sňežení → / 'tak už bude mít potíš ti dva dohnat ↓ / na druhou stranu → / nemňel bi ho ?ohrožovat momentálně čtvrtí závodník slovinec jakof fak → / který stráci na vedoucího dvacet pjet celíx devjet desetín sekundi → / takže je to přez dvacet sekund právě na našeho borce na ?ondřeje moravce ↓ / f čele je ?aktuálně francoŭ marten furkát → / ?amaĭ heglesvensen ten tam za ním lehounce vidíxává teží s toho * že jede f tom vzduxovém vaku v tom pitli * že mu francoŭ rozráží přecejenom tu neviditelnou hmotu * ?ale ?i vditelnou protože sníx je samozřejmne videt velice dobře ?a je hustí ↓ /]

12.

A: [přeji dobrí den ↓ / bívalí premiér petr nečas bil ?obviňen s ?upláceňí ↓ / proč jeho ?obviňení f kauze 'trafik pro bívalé poslance přixází aš te' ↓ // ?a ?obstojí ?argumenti státníx zástupců ↑ // do jaké míri bere preziden + cká kancelář f ?úvahu vízvi ?abi milož zeman 'nezval do prahi státníki * kteří vážne porušují li + cká práva ↓ // ?a jak se mohlo ve venezuele stát * že došel papír na vidávání novin ↓ // je to msta ↓ / tag reagoval bívalí premiér petr nečas s ?odé?es na ?obviňení s potpláceňí * které pro ti němu 'novje vede policije ↓ / nečas je ?obviňen f kauze tagzvaníx 'trafik ↓ / pro bívalé poslance tluxoře → / fuksu → / ?a šnajdra ↓ / stíhání trojice ?eksposlancú jen připomínám zastavil nejviší soud ↓ / f kauze rozdáváníí → / tagzvaníx trafik ↑ / jsou tedi: vedle petra nečase obviňeni → / bívalá šéfka jeho kabinetu jana naďová ↑ / dnes nečasová ↑ / ?a bívalí námňestek ?ivana fuksi → / roman boček ↓ / po telefonu zdravím ?ivo ?ištována ↑ / ?olomoŭckého vřxního státního zástupce * který dozoruje tuto kauzu ↓ / přeji vám 'dobří den ↓ //

13.

A: [čím se vyznačoval tento týden ↑ / ?odpověď je jasná ↓ / celá země se ?ocitla pot sňehem ↓↑ / který způsobil to co každoročně ↓ / nehodi na silnicích → / zastavení provozu na letištích → / spoždění vlaků → / kolaps mňes + ské dopravy napříklat f praze → / ?a mnoho dalších nepříjemností ↓ / pojďme se teď ?ale na končící týden podívat z dalších ?úhlů pohledu → / protože ?ani událostí se sňehem nesoúvisející → / nejsou bez zajímavosti ↓ // praha má nového '**primátora** ↓ / podle ?očekávání se jím stal lékař '**a:** volební lídr ?ódě?es → / bohuslav svoboda ↓ / získal podporu koaliční čé_es_esdé → / sYválen bil ?ale těsnou vjetšinou zastupitelů ↓ / hlasování se zdržel napříklat proti kandidát na primátora z vítězné top nula devjet → / zdeňek túma ↓ / proti koalici čé_es_esdé ?a ?ódées celý den před radnicí ?i v jednacím sále demonstrovali stofki pražanů ↓ / podle jednoho s ?organizátorů protestu → / marka jehličky → / nespojení nespoxibňují * že ke koalici došlo v souladu se zákonem ↓ //]

14.

A: [možná ?ani tak majetkové vyrovnání nebo daňe → / ?ale zdravotnické '**poplatki** bi se nakonec mohli stát komplikací * na které se zadržne → / '**další** vyjednávání ?o budoucí '**trojkoaliční** vládě ↓ / zatímco sociální demokracie ?a hnutí ?ano se sxdli na jejíY zrušení ↓ / lidovci trvají na zaxování poplatků za recept ↓ / ?a jisté neň ?aňi to * jestli budeme + budoucnu platit třicet korun za návštěvu ?u praktického lékaře nebo → / devadesát korun na pohotovosti ↓ / kádě?účé?es_el xce poskytovatelům péče případní výpadek řexto příjmů nahradit ↓ / našimi hosti jsou ?europoslankiňe kádě?účé?es_el ?a členka vyjednávacího ?expertního týmu zuzana rojtová → / dobrí den ↑ // stane se jedním ze @ slovenských hejtmanů poprvé v historii '**pravcoví** ?extremista ↑ / @ zatím se zdá * @ že: zítřejším druhým kolem hejtmanskíY volep neprojde ↓ / čeká se * že většina lidí pro konroverzňího kandidáta → / mariána kotlebu hlasovat nebude ↓ / už jenom postup s kola prvňího je ?ale varováním pro 'celou slovenskou politiku ↓ / bývalý ?učitel ?a dnes populist s ?ostrím '**protiromským** slovníkem je pro mnoho Slováků → / ?alternativou ke známým politikům ↓ / proč ↑ / to zjišťoval f kraji kolem báňské bistrice spravodaj vojteY bergř ↓ //

15.

A: [česko vibojovalo f pekingu šest ceních kovů ↓ / při nominačním plénu si ?ale milan jirásek přál → / ?abi jejich sportovci přivezli ?osum ↓ / bil to reální propočet ↑↓ / přesto se nanaplňil ↓ / podotkl milan jirásek ke třem zlatým ?a třem stříbrným medajlím ↑↓ / každá z ňiY má ňejakí svůj příbějex → / který stojí za to ↓ / nejvíce se ?ale ?asi bude vspomínat na dvje zlaté ↓ / na ?úvodňí ?a na poslední ↓ / kateřina ?emons vjhrála prvňí disciplínu her → / střelbu ze vzduchové pušky na deset metrů ↑↓ / ?a podle milana jiráska tím ?udělala česku '**velkou** reklamu ↑↓ / ?a jak se při tomto konstatování → / rozloze pekingu → / počtu číňanů ?a sumňe čtiřiceti miliard ?amerických dolarů

vinaloženix na ?organizaci her → / jeví milanu jiráskovi možná další kandidatura prahi
↑ / prohlásil že bude nutné → / ?abi mezinárodní olympijský výbor dostál svým slovům
↓ / ?a slevil z megalomanie her ↓ / ?a také ?abi se za prahu postavili představitelé všex
politickíY stran ↓ ///]

16.

A: [právje te' padlo ?úvodní buli → / @ ?utkáňi * plekanec @ 'vihrál kotouč ?ale:
bereren mu: → / jej sebral → / takže musí češi z vlastní hloubi: ?obraného pásma
zakládat ?útočnou ?akci → / daří se to jágrovi * kteří po pravé straňe se 'snažil najít →
/ tomáše plekance ?u pravého mantinelu: přejíždí ho ?uš přejíždí ho uš do: ?útočného
pásma → / bohužel ?ale tomáš plekanec kotouč → / @ nespracoval * ?a tak se bude
fše ?opjet ?odehrávat přet brankářem 'pavelcem ↓ / po jeho pravici ↓ / bude ↓ /
vhozeno ↓ / @ buli ?a to mezi --- <0,5 s> ?a samozřejmňe tomáše plekance → /
protože češi nemohli → / střídat f ?obrané dvojci → / je tam @ samozřejmňe z
židlickím také @ šmít → / právje šmít @ zablokoval --- <0,5 s> @ hokejku ?a: češi
se dostanou ↑ / ke kotouči ↓ / je to tak → / ?ale musí ?o něj ?opjet bojovat → / ve
středním pásmu * _opravdu si → / dnes musí českí tím → / dávat 'velkí pozor na pohip
→ / ?a také vplňováňi jednotlivíx prostorú ↓ / švýcarským tímem ↓ / te' pozor na @
'průňik @ švýcarského hráče @ kterím @ bil --- <0,5 s> → / ?ale: nedokázal @
'ohrozit brankáře pavelce → /]

17.

A: [dobří den → / jakou váhu má dnešňi vistoupeňi ?ukrajinského prezidenta viktora
janukoviče → / jag 'zapúsobí na lidi v liberci transparent na radňici * na kterém
?aktivisté přidali k portrétu vladimíra putína hitlerofskí kňírek → / ?a jak těžké je
?odhalit podvodi při zneužíváňi nemocenské ↓ / ?i to se ?od nás dozvíte * začíná
publicistika hlavňíx sprá + * přeji dobrí poslex ↓ // ?a deňi na krimu → / provázejí na
řađe míst ve svjetě protestňi ?akce ↑↓ / proti tomu co f téhle částí ?ukrajini podniká
kremľ ↓ / ?i ?u nás převažují otsuzující hlasi ↓ / ?igdiš zazňeli ?i komentáře * které
mají pro 'li:nii vladimíra putína poxopeňi → / napříklat bývalí prezident václaf klaus
?označil jeho přístup k ?ukrajinské krizi → / za racionální ↓ / vláda naopak považuje
deňi kolem krimu za ruskou ?agresi ↓ / ?a podobňe to vidí ?aktivisté s ?opčanského
sdružěňi dekomunizace ↓ / kteří dnes na liberecké ranňici s povolením magistrátu
vivjesili ?obři transparent ↓ / s postavou putína s hitlerovským 'kňírkem ↓ / ?a zavjesili
ho přímo nat památník libereckíx bjetí ?invaze z roku devatenác + et šedesát osum ↑↓
/]

18.

A: [ivan medek působil jako hudebňi publicista → / teoretik ?a kritik ↓ / v roce

devatenác + et sedmdesát sedm podepsal 'xartu sedmdesát sedm ↓ / ?a nevibíravími metodami státní bezpečnosti bil ?o rok později → / tedy v roce devatenác + et sedmdesát ?osm → / donucen k ?emigraci do rakouska ↓ / zde působil jako jeden s komentátorů hlasů ?ameriki ↓ / do českoslovencka se medek vrátil v roce devatenác + et devadesát ↓ / ?a ?o tři roki později přijal nabítku václava havla → / ?abi řídil ?odbor vnitřní politiky prezidentcké kanceláře ↓ / ?ivan medek bil nositelem řádu té gé masarika z roku devatenác + et devadesát jedna ↑↓ / v roce devatenác + et devadesát devjet dostal medajli za zásluhy ↓ / s ?ivanem metkem přet časem natáčeli ?i kolegové ze združení post belum ↓ / kteří pro český rozhlas připravují ciklus příběhí dvacátého století ↓ / medek → / sin slavného legionáře ?a spisovatele rudolfa metka → / nejprve vspomínal na ?období první republiky ↓ //]

19.

A: [?emoce ↓ / to slovo skloňovali snat fšixní kteří se k jednání * ?odvoláváníí ?a nové volbje připletli ↓ / d'ívíte se ↑ / dlouho proti ?organizačnímu výboru nígdo nič nemňel ↓ / ?aš ministerstvo školství mládeže ?a tělovíxovi přišlo s tím → / že nepošle svxálenou sedmiset milionovou dotaci * dokud' nebude f čele kateřina nojmanová ↓ / tím naštvalo teť už bívalí ?organizační výbor ↑ / ?a zároveň hođilo ne klacek ↓ / ?ale kládu pod nohí ?i kateřine nojmanové ↓ / ?a ?aňi nezáleží na tom jaké pohnutkí k tomu ministriňi kuxtovou vedli ↑ / gdo jí co navrhl ↑ / ?a proč ↓ / roman kumpošt nejprve ke svému ?odvolání řekl → / že fše budou posuzovat právníci ?a možní je třeba ?i další spor s ministerstvem ↑↓ / za romana kumpošta nastupuje kateřina nojmanová → / hvězda bježeckého sportu → / nej?uznávaňejší česká sportofkiňe posledních let ↓ / ?obrofská ?osobnost ↓ / snažila se skrít nervozitu ?a bilo jí jasné že ↑ //]

20.

A: [pane víceguvernére: @ ta první ?otáska je jasná @ → / jsme už @ podle vás mislím teť @ celí svjet ↑ / ?a: ?i českoř republiku → / na dňe nebo: @ se k němu → / teprve blížíme 'pokud se tíká ?ekonomiki ↓ // ?aktuální vjec * která: @ zajímá: @ celí svjet už druhí tیدن * je vískit tagzvané zmutované prasečí xřipki → / @ mislíte si: @ že bi tato hrozba pandemie pokud bi se ?uskutečnila mohla ovlivňit ?ekonomiku ↑ / svjetovou ?ekonomiku ↑ // podle vás ↓ / jestli bi to vírazňe zasáhlo @ svjet který je f současné dobj: sužovaní hospodářskoř krizí ?ostatňe bavíme se ?o tom od začátku pořadu → /]

21.

A: [?ani ?o: velikonoční neđeli nezapomíná radiožurnál na ti posluchače * kteří holdují sportu ?a to jak ?aktivňe tak pasivňe ↓ // ?až do dvacáté hođíni můžete společňe → / s námi vidávat se: za ?aktuálníňm d'ěňím na tuzemskích 'fotbalovíx či hokejoví stadionex ↓

/ slíbit ?ale můžu * že nezůstane jen ?u hokeje či fotbalu ↓ / už za 'Yvili ↓ / vám budeme viprāvjet příbjex petra svobodi ↓ / překážkáře kteří kvůli → / vlastní xibje přišel nejen ?o účást na ?olimpijskíx hráx → / ?ale ?i doslova bojoval ?o život ↑↓ / příjemní poslex ↓ // petrú svobodú bjehá po česku spousta ↑↓ / ?ale ten 'jeden * který je za normálníx ?okolností nejrixlejší → / tak ten ne ↓ / zrovna ?on ne ↓ / právjte ten → / ještě bjehat nesmí ↓ / překážkář → / haloví mistr ?evropi z roku dva tisíce jedenáct dokonce ↓ / málem přišel kvůli zraňení → / ?a následné netrpjelivosti ?o nohu ↓ / právjte na jeho příbjehu vám ukážeme * jak je 'důležité všexni šrámi nejdříf pořádně viléčit ↓ //]

22.

A: [napadlo bi vás jít f červenci do sauni ↑ / že ne ↑ / ?a právjte tam vznikla túr de ski ↓ / bívalí viňikající závodník vegarg ?ulvaňk ?a současní šéf bjejú na fejsirk kapol to totiš ?udělali ↓ / ?a ?o vzniku túr je f ?oficiálním programu ftip → / jak se pere klasik s viznavačem volného stylu ?a sprinterem ?o to → / gdo je nejlepší ližař ↓ / ti dva pánové přijdou na to * jak to rozhodnout ↓ / serií závodú * gde bude všexno → / ?a gde se teprve ?ukáže ↓ / ?a vegarg ?ulvaňk fčera na vřšku sjezdofki → / gde túr končila → / jásal radostí ↓ // pro každého je to nová zkušenost ↓ / pro pořadatele * pro závodníki ↓ / gdiš se podíváte na tu ?atmosféru je 'nádherná ↓ / bili to 'dobré závodi ↓ / možná bixom se mohli po?ohlédnou ještě po nějakém kopci na závjer pro příští roki ↓ / ?ale ?obecne ?idea túr mislím dobrá ↓ / ?a mňeli bixom tak pokračovat ↓ / ?a s vegardem ?ulvaňgem souhlasí ?i kateřina nojmanová ↓ / řekla to ?i jemu ↓ / sotva ji zastavil za cílem ↓ / jistě rád bi ho slišel ?i jirk kapol → / který včera prohlásil * že si s ?ulvaňgem připadali dva ?a púl roku jako těhotní ?otcové → / kterím se teprve teť narodílo dítě túr de ski ↓ ///]

23.

A: [hostem dvacetí minut radiožurnálu je klimatolok jan pretl → / dobrí den ↓ / vítejte ?u nás ↓ //]

B: [heskí podvečer ↓ /]

A: [pane pretle dá se ?úplně jednoduše říct * že ti: @ povodně tento víkent spúsobil skrátka silní déšť ↑ / dá se srovna:t @ ti povodně * které bili teť ?o víkendu nebo možná ještě: +sou ↑↓ / --- <přereknutí> dobré mluvit f přítomném čase → / ?a ti povodně * které bili třeba: → // gdi to bilo * f kvjetnu tohoto roku na moravje ↑ / já gdiš se podívám ?aktuálně do: ?agentur nebo na spravodajské servri → / tak podrobne ?informují ?o tom * že ve čtvrtek ?a f pátek má přijít další 'vidatní déšť → / to znamená * že povodně f česku ještě nemusejí končit ↑ // jakím spúsobem se vůbec dá přetpovjedet že přijde povodeň ↓ / dá se * protože velmi často při tēx povodníx @ si lidé stěžují * že nebili dopředu ?informováni ↓ / dá se vůbec na základe nějakíx

přístrojů ?odhadnout * že tam ?a tam bude velká voda ↑ / ?a je jedno jes + i desetiletá * stoletá ↓ / povodně nejsou jenom tady ?u nás f české republice * ?ale takí f sousední? zemí? → / v německu také f polsku * ta příčina tam bude zřejmě stejná → / @ ?ale povodně bili v minulíx dnex také f pákistánu → / f číne → / je to sezóní nebo globální problém ↓ //]

24.

A: [te? je 'devjet hodin témně? jednapadesát minu:t * ?a počat týden f česku: dnes doplní komentátor hospodářských novin → / jindřich šídlo ↓ / dobré dopoledne ↓ /

B: [heský den → /]

A: [novím prašským primátore:m se tedi stal tento týden → / volební lídr ?odé?es bohuslav svoboda → / ?úterní jednání na prašském magistrátu _ale pře + tím ?ot rána provázeli bouřlivé protesti demonstrantů * kteří 'nesouhlasí s koalicí ?odé?es ?a čé_es_esdé → / ve volbách vítězná top nula devjet f praze tady nakonec skončila f ?opozici → / třeba ?eksprezident václav havel se ?obává * že spolenectví ?opčanských ?a sociální? demokratů situaci v metropoli zakonzervuje → // to: ?odmítá noví primátor → / dokáže podle vás bohuslav svoboda poměri na prašském magistrátu změnit → / ?a ?očistit jeho povjest ↑ / můžeme za počátek takové ?očisti na prašském magistrátě považovat třeba kauzu: radního lukáše plaxého s čé_es_esdé → / ten je podezřelí že si kupoval vnitrostrašnickou podporu: @ → / tvrdí že je neviní → / primátor svoboda ho požádal ?abi nevinu prokázal * jinak bude xtít po sociální? demokratex vivození dúsletků ?a fčera pak plaxí na fuknkcí prašského radního → / bit' dočasne * ?ale rezignoval ↓ //]

25.

A: [kateřino na krku máte: ?údajne velmi těžko:u → / stříbrnou medajli → / těšce vibojovanou * velká gratulace k ní ↓ / tečou vám slzi: štěstí * ?anebo spíš sklamáni ↓ / nějak vám taktika vixázela 'tak * jak jste si naplánovala: → / držet se vepředu: → / vihíbat se možním kolizím ?a pádúm * _a: při bruslení to třhat je to tak ↑ / jaké to bilo třhat ten závjer → / snažit se tam ?ujet → / na co jste f tu ?víli mислеla ↑ / je tam vůbec čas ?o něco zavadit mišlenkou ↑ / nebo je tam krok ?a dlaší _a jet co nejvíc to jde ↓ / to bilo ?o kousek * ?ale: gdiš se pođíváme na jméno vítěski která nezávođila ?ot ?otepe * já nahodím takovou hodne spekulativní možná nepjeknou ?otásku ↓ / nemislíte si že vám mejdajle zlatá může přijít za pár let poštu ↑ /]